

Ileana Stănculescu*

O personalitate complexă: Constantin Karadja – om de cultură și diplomat¹

(24 noiembrie 1889 – 28 decembrie 1950)

Constantin Karadja și-a închinat întreaga viață și activitate profesională celor două domenii enunțate în titlul articolului de față: a fost un *diplomat* desăvârșit, care a reprezentat România în mediile internaționale, fiind un om de *cultură*² remarcabil.

Constantin Karadja era pe deplin conștient că prin *cultură* ar trebui să fie în primul rând exaltat patrimoniul unei națiuni, deci s-a ocupat de cultura română premodernă, pe care a privit-o prin prisma integrității elementelor sale în cultura europeană. Studiile sale au fost redactate, pornind de la elemente de bibliofilie căutate și achiziționate cu mare greutate de-a lungul vieții. Manuscrise, incunabule, carte veche etc. au alcătuit, pe lângă alte obiecte de artă, celebra colecție Karadja, pe care ne străduim astăzi să o reconstituim.

„*Karadja n-a fost un bibliofil irațional sau maniac, bibliofilia nu a făcut-o din snobism, ci pentru plăcerea studiului*”, după cum susține Dan Simonescu³.

1. Cine a fost Constantin Karadja?⁴

Aș începe prin a cita mărturia unui specialist și prieten al său, Dan Simonescu, unicul cercetător, după știința mea, care a alcătuit un articol omagial dedicat lui Karadja:

„*Stabilit în România, prin căsătorie, Constantin Karadja cere în 1919 naturalizarea ca cetățean român care i se acordă imediat. În anii precedenți (1916-*

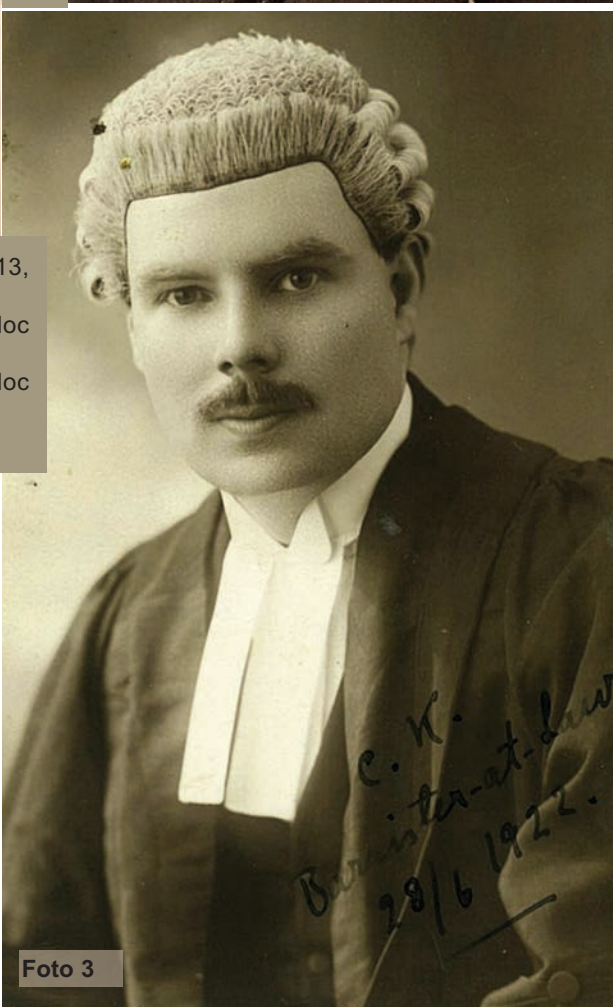
* Ileana Stănculescu este conferențiar universitar dr. la Universitatea Spiru Haret – București, asistent cercetare la Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale, Academia Română.

1 Mulțumim pentru tot sprijinul acordat în redactarea studiului nostru doamnei Elena-Maria Schatz și personalului Bibliotecii Naționale a României, secția Colecții Speciale. Mulțumim domnei Irina Mănescu și d-lui Ștefan Mănescu, pentru informațiile inedite oferite cu privire la familia C. Karadja și pentru permisiunea de a publica pentru prima dată fotografiile din arhiva familiei.

2 Primul studiu semnat Constantin Karadja pe care l-am citit a fost cel dedicat tipăriturilor lui Coresi. Atât Coresi, cât și Constantin Karadja mă interesau la momentul respectiv, în vederea alcătuirii listelor cu articolele pentru o lucrare de plan a Institutului G. Călinescu, **Enciclopedia culturii române vechi**. Structura lucrării cuprindea două mari capitole: articole și articole destinate personalităților care s-au implicat în studiul culturii române premoderne. Vezi: Velculescu, Cătălina; Stănculescu, Ileana. **Chemare la colaborare pentru Enciclopedia Literaturii Române Vechi**. În: AMP, XXVIII-XXIX, Istorie – Etnografie – Artă. Zalău, 2006-2007, p. 503-526.

3 Simonescu, Dan. **Un mare bibliolog român: Constantin Karadja (1889-1950)**. În: LLR, an XX, nr. 1-2, 1971, p. 23.

4 Vezi **foto 1-4** pentru portretul lui Constantin Karadja (1913-1938). Adresăm mulțumirile noastre doamnei Irina Mănescu și d-lui Ștefan Mănescu pentru deosebita amabilitate de a ne oferi dreptul de a publica fotografiile inedite din arhiva familiei.

Foto 1. Constantin Karadja, 1913, Constantinopol.
Foto 2. Constantin Karadja, 1916 (loc necunoscut).
Foto 3. Constantin Karadja, 1922 (loc necunoscut).
Foto 4. Constantin Karadja, 1938, Berlin.

1919) învățase bine limba română, păstrând în vorbirea ei un ușor accent străin. Scria și stiliza cu claritate și în limba română.

Constantin Karadja tot atât de bine utiliza în vorbire și redactare următoarele limbi străine: engleza, franceza, germana, italiana, cele trei limbi nordice: suedeza, daneza, norvegiana, greaca și latina. Dintre cărturarii români contemporani N. Iorga, Ioan Bianu, Constantin Fortunescu, N. Cartojan, și Demostene Russo l-au apreciat în mod deosebit. Prin Ioan Bianu, când lucram la Bibliografia Românească veche (vol. III și IV), l-am cunoscut personal pe Constantin Karadja. Era un om înalt, bine făcut, blond, de o amabilitate extremă, de o generozitate neîntrecută în ce privește comunicarea informațiilor științifice de specialitate, atunci când i le cerea⁵.

Cercetând reperatele furnizate de google referitoare la Karadja, am observat că două personalități din Suedia i-au dedicat o monografie: Joakim Langer și Pelle Berglund. Volumul, la a cărei traducere în limba română lucrez în prezent, este rodul unei cercetări de câțiva ani și a fost publicat în 2009 la editura Sivart Förlag din Stockholm. Joakim Langer susținea, într-un interviu televizat, că „un volum despre Karadja ar fi trebuit să apară de fapt acum 50 de ani”⁶. M-am întrebat ce l-a determinat pe Joakim Langer să abordeze un subiect atât de inedit și de-ndepărtat. Selectez din interviul citat mai sus un posibil răspuns la întrebarea mea: „Umanitatea acestui personaj m-a îndemnat să mă apropii cu atenție de studierea traseului vieții sale”, susține Joakim Langer. „Nu era un om care-și schimba costumul după vremuri, cum se spune în suedeză. Mi se pare nedrept și sunt de-a dreptul uluit că o țară care se poate bucura de o asemenea personalitate nu face nimic pentru memoria sa”, spunea același Joakim Langer⁷.

Aflăm de la Joakim Langer că a pornit cercetarea de la un fragment de ziar găsit în arhiva moștenită a tatălui său⁸, în care se vorbea despre o prințesă pe nume Mary Karadja, care i-a stârnit imediat interesul. Mary Karadja (vezi **foto nr. 5**) era fiica celebrului industriaș și senator al Regatului Suediei, Lars Ohlsson Smith⁹. Femeie deosebit de cultivată, scriitoare, traducătoare, prietenă cu scriitorii nordici, Ibsen, Strindberg, precum și cu alte

Foto 10

5 Simonescu, Dan. *loc. cit.*, p. 21.

6 Interviul la Televiziunea suedeză cu Joakim Langer despre monografia Constantin Karadja. Accesibil la: <http://www.ur.se/play/155995>. Accesat august 2011. Langer, Joakim; Berglund, Pelle. **Constantin Karadja. Bara ett liv till**. Sivart Förlag, Estland, 2009.

7 Conversație particulară, din aprilie 2010 la București.

8 Ture Per-Olof "Pekka" Langer (12 octombrie 1919, Göteborg – 6 mai 1996, Stockholm), celebru jurnalist suedez și coordonator de programe radio-tv.

9 Pentru personalitatea lui L.O. Smith, vezi monografia Berglund, Pelle. **Kung Brännvin – den sanna berättelsen om L. O. Smith – mannen bakom Absolut Rent Brännvin**. Prisma Carlshamniana, Carlshamn, 2008. Vezi și: <http://runeberg.org/nfcf/0032.html>; http://sv.wikipedia.org/wiki/L._O._Smith.

Pentru arborele genealogic al familiei Karadja, vezi:

http://www.ghyka.com/Familles/Caragea/Caragea_01.pdf

personalități ale vremii din varii domenii, Mary Louise Smith Karadja este un personaj cu un profil contradictoriu și deosebit de interesant¹⁰.

Numele Constantin Karadja este asociat, din anul 2005, de către organizația *Yad Vashem*¹¹, cu Oskar Schindler sau Raoul Wallenberg – personalitate diplomatică remarcabilă, care a contribuit la salvarea multor evrei în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, dispărând fără urmă în închisorile URSS.

Urmând traseul profesional al tatălui său, C. Karadja intră în diplomatie în 1920, fiind consulul României la Budapesta (1921-1922), consul general la Stockholm¹² (1928-1930) pentru ca între anii 1931-1941 să fie numit consul al României la Berlin. Imunitatea diplomatică și originea aristocrată sunt paravane perfecte sub care reușește să salveze peste 50.000 de evrei, atât români, cât și de alte naționalități. Interesant, susține Joakim Langer, că printre aceștia nu se aflau evrei de origine suedeză. Rapoartele transmise în țară de la Berlin demonstrează că diplomatul C.I. Karadja încearcă disperat să atragă atenția autorităților române asupra situației evreilor români din Germania¹³. Gestapo află în cele din urmă demersurile sale, și Karadja devine *persona non grata* în Germania, fiind nevoit să se întoarcă în România. Din dezamăgire totală pentru nereceptarea inițiativelor sale repetate, Karadja își va da demisia din Ministerul de Externe, pe 17 octombrie 1944¹⁴.

„Se retrage la *Grumăzești*¹⁵, unde pune în ordine biblioteca și lucrările sale manuscrise. Izbucnise războiul, Reușește să salveze numai o parte din biblioteca sa de cărți rare și aduce la București numai rara colecție de fluturi a lui Aristide Caradja¹⁶ și numai

10 Vom dedica în viitor un studiu personalității lui Mary Louise Smith Karadja, oferind în traducere românească scrisorile din fondul Karadja de la Arhivele Statului din București. Fondul *Constantin I. Karadja* din patrimoniul Arhivelor Naționale ale României – București cuprinde scrisori adresate prințesei Mary Karadja, semnate de personalități ale epocii, precum scriitoarea Selma Lagerlöf, sculptorul Carl Milles, exploratorul Sven Hedin etc. În cercetările noastre, am pornit de la lucrarea patronată de Institutul de Istorie Nicolae Iorga și de Institutul de Studii Sud-Est Europene, ale Academiei Române: Penelea-Filitti, Georgeta; Brad-Chisacof, Lia. **Comorile unei arhive. Fondurile Constantin I. Karadja**. București: Editura Demiurg, 1996. Din această arhivă am editat până în prezent scrisoarea semnată de August Strindberg. Dramaturgul suedez îi mărturisește lui Mary Louise Smith Karadja că **Visul** ar fi cea mai frumoasă piesă de teatru pe care a scris-o. Datând din 14 ianuarie 1910, scrisoarea a fost trimisă din reședința dramaturgului, din Stockholm, pe strada Drottninggatan 8-4. Vezi: **O scrisoare a lui August Strindberg**. În: AMP, XXXI, Istorie – Etnografie – Artă. Zalău, 2009, p. 347-357.

11 http://www1.yadvashem.org/yv/en/righteous/pdf/virtual_wall/romania.pdf.

12 Legația României la Stockholm se afla pe Strandvägen 1, unde era și reședința familiei Karadja (vezi **foto nr. 6**). Reședința era la ultimul etaj (aripa din stânga clădirii, balconul cu atic).

13 Pentru o cercetare științifică a activității lui Constantin Karadja ca diplomat, vezi: Trașcă, Ottmar; Obiziuc, Stelian. **Un diplomate roumain à la défense des Juifs – Constantin I. Karadja**, În: **Transylvanian Review. Revue de Transylvanie**, nr. 3, XIX, Cluj, 2010, p. 131-146; Trașcă, Ottmar; Obiziuc, Stelian. **Diplomatul Constantin I. Karadja și situația evreilor cetățeni români din statele controlate/ocupate de Germania nazistă în cel de-al doilea război mondial**. În: **Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca**, Cluj-Napoca, 2010, 49, p. 109-141. Pentru relația cu alți diplomați contemporani, vezi: Silviu, Marian Miloiu. **An untold story: The Romanian-Finnish diplomatic bonds (1923-1939)**. În: **Valahian Journal of Historical Studies**, 7-8, Târgoviște, 2007. Accesibil la: <http://www.ceeol.com/aspx/issuedetails.aspx?issueid=6a602d69-e6c0-46e9-a5ad-4a0bb69f434e&articleid=56741c9a-e53e-4165-9d25-c35772ac6217>

14 Vezi *supranota* 9.

15 Imagini de astăzi ale conacului de la Grumăzești la adresa: www.realitatea.net/foto_601196_cladiri-uite.

ca. 100 de incunabule precum și cărțile de referință privitoare la incunabule. Când a văzut distruse alte bogății ale Bibliotecii sale rămase la Grumăzești, care ajunsese la un fond de 6000 de volume, el a exclamat: „aceasta este prima mea moarte”, căreia i-a urmat la 29 decembrie 1950 și moartea fizică¹⁷ (pentru imaginea din anii '30 a conacului de la Grumăzești și a parcului, vezi **foto 7 și 8**). La 28 mai 1946, marcat

16 Aristide Caradja (28 sept 1861 – 29 mai 1955), căsătorit cu Matilda Greceanu, era tatăl soției sale, Marcela Elena Caradja (1896-1971). Pentru personalitatea lui Aristide Caradja și colecția sa, vezi: Simonescu, Dan. *loc. cit.*, p. 20, precum și: Rusu, Dorina. **Membrii Academiei Române (1866-1999)**. București: Editura Academiei, 1999, p. 102-103; Ion, Narcis Dorin. **Reședințe și familii artistocrate din România**. București: Editura Institutului Cultural Român, 2007, p. 174-175. Vezi și: http://ro.wikipedia.org/wiki/Aristide_Caradja. C.I. Karadja o va cunoaște pe Marcelle la Grumăzești în anul 1916, când vine pentru prima dată în România. Se căsătoresc și au doi copii: Jean Aristide Constantin Georges Karadja (1917-1993) și Marie Marcelle Nadeje Karadja (1919-2006) (**foto nr. 10**).

17 Simonescu, Dan. *loc. cit.*, p. 22. Atragem atenția asupra faptului că moartea sa a avut loc pe 28 decembrie 1950!

Foto 5

Foto 6

profund și de tragediile întâmpinate în plan personal, C.I. Karadja susține o emoționantă prelegere la Seminarul de Bibliologie al Universității din București¹⁸, în memoria datei la care a căzut cetatea Constantinopolului (29 mai 1453), în care relatează, cu argumente furnizate de martori oculari în cronicile și documentele vremii, dezastrul prin care au trecut colecțiile de la Constantinopol și soarta dramatică a manuscriselor bizantine care au ajuns în colecții europene și din Statele Unite ale Americii.

Pe lângă datele istorice deosebit de interesante citate sub pretextul comemorării Căderii Constantinopolului, la o lectură profundă, comunicarea este o fină mărturisire de credință a diplomatului Karadja, care a îmbinat armonios destinul de cărturar cu cel de diplomat:

„Socotesc de altfel că tocmai diplomația noastră ar putea avea un câmp frumos de activitate contribuind la îmbogățirea bibliotecilor și colecțiilor noastre naționale, atât de sărace în comparație cu alte țări. Nu este în genere cunoscut cât dătoresc bibliotecile naționale din apus activității diplomaților țărilor respective. Am văzut personal cum unii colegi prieteni, belgieni și suedezi, lucrau în această privință și am redactat chiar instrucțiunile permanente necesare pentru serviciul nostru – numai să fie ele aplicate. Cred că V. A. Urechia avea dreptate când scria acum cincizeci de ani „că noi, de la Ministerul de Externe eram să facem cea mai bună politică actuală, studiind cu zel și pricepere vechea istorie a națiunii”. Exemplele lui Vasile Alecsandri și Constantin Exarhu pe care le lauda Urechia n-au făcut până acum școală la Ministerul nostru de externe”¹⁹.

În ultimii ani ai vieții, este ales membru de onoare al Academiei Române, la 3 iunie 1946²⁰. Exclus din Academie, v-a fi reabilitat la 3 iulie 1990²¹. În ciuda inițiativelor sale umanitare și culturale, Karadja pare a fi căzut *între scaune*, cum se spune în suedeză. În România pare că nu se integra din perspectiva contextului politic și a mentalității, care nu îi puteau accepta onestitatea și verticalitatea, iar Suedia o părăsise din 1929. Între anii 1947-1950, rămas fără salariul de diplomat și fără pensie, era un simplu angajat pe post de traducător al Ambasadei Suediei din București.

---

18 Textul comunicării este redat în anexa la studiul Simonescu, Dan. **loc. cit.**, p. 26-38.

19 Simonescu, Dan. **loc. cit.**, p. 30.

20 *“Stimate Domn, Academia Română, apreciind meritele ce v’ați câștigat ca bibliofil, bibliograf și cercetător al trecutului neamului românesc, v’a ales, în ședința de la 3 iunie 1946, membru de onoare al ei. Comunicându-vă acest vot, vă rugăm să primiți, Stimate domn, încredințarea distinsei noastre considerațiuni”, este scris în scrisoarea nr. 3451 din 25 iunie 1946, semnată de președintele Academiei Române, Andrei Rădulescu și de secretarul general, Alexandru Lepădatu. Mulțumim doamnei Irina Mănescu, pentru deosebita amabilitate de a ne transmite o scanare a unei copii a admiterii în Academia Română, păstrată în arhiva familiei. Tot domnia sa ne-a transmis și răspunsul lui C. Karadja din 6 iunie 1946, din care cităm un fragment: “Domnule Președinte, Este cu un sentiment de adâncă emoție că Vă mulțumesc pentru aprecierile D-voastră atât de binevoitoare asupra modestelor mele lucrări în domeniul istoric și în legătură cu profesia mea. Cu adâncă smerenie primesc această chemare a Domniilor Voastre, cea mai frumoasă ce-mi va fi hărăzită în viață, de-a figura de acum înainte ca membru de Onoare a Primei Instituții Culturale a Țării. (...)”. Am solicitat permisiunea de a intra în Arhivele Academiei Române pentru a căuta actul privind excluderea din Academie a lui Constantin Karadja, dar în cursul lunii mai 2010, mi s-a comunicat că documentul de excludere al lui Constantin Karadja din Academia Română nu se găsește în arhivă! Pentru prezența lui Constantin Karadja în Academia Română, vezi: <http://www.academician.ro/article/24452/Constantin-Karadja/>*

21 Vezi: Rusu, Dorina. **op. cit.**, p. 281

„Cred că noi suedezii suntem rușinați de cum l-am tratat,” susține Joakim Langer în interviul citat. Destinul diplomatului și omului de cultură Karadja ridică și astăzi nenumărate semne de întrebare. *Ce s-a întâmplat cu muzeul Constantin Karadja?*, de pildă, cel din casa ridicată de diplomat, pe Str. Mora²² din București, este o întrebare pe care ne-o punem în continuare. Se înscrie oare în soarta tragică a marilor colecționari și a elementelor colecțiilor acestora, de după 1945?

Știm din mărturiile familiei că tezaurul de argint îl depozitase în beciurile²³ Ambasadei Suediei la București, la finele anului 1949. Ulterior, a fost declarat dispărut, după cum sunt și armele și piesele de armură de o deosebită valoare istorică, strânse în colecția familiei de generații.

Ar fi foarte interesant de reconstituit și lista de picturi pe care familia Karadja o deținea. Era oare iconografia acestora istorică? Aveau legătură cu elementele vastei biblioteci Karadja, alcătuită din incunabule, carte veche europeană și românească, precum și manuscrise? Cum despre picturi nu am reușit să adunăm

22 Langer, Joakim; Berglund, Pelle. *op. cit.*, p. 95: Constantin “a început să-și construiască o casă în România în anul 1930, pe strada Mora, din parcul Mornand din București. Pe 29 aprilie, anul viitor, a fost chemat de președintele consiliului de miniștri Nicolae Iorga iar o jumătate de an mai târziu a fost numit consul general de prim rang, dar a aflat și că guvernul își făcuse alte planuri cu el. Fusese numit consul general la Berlin și a decis să accepte după ce s-a sfătuit cu Marcelle. Terminare vilei mai putea aștepta”. (tr. n.).

23 Langer, Joakim; Berglund, Pelle. *op. cit.*, p. 129-130.

Foto 7. O alee din parcul de la Grumăzești, 1937.

Foto 8. Marcelle Elena Karadja pe treptele conacului de la Grumăzești, 1939.

elemente, ne vom referi în articolul de față la stadiul actual al cercetării cu privire la manuscrise, carte veche și la studiile redactate de Karadja.

„O parte din biblioteca mea personală a trecut prin două războaie, nu fără răni dureroase – multe mii de volume lipsă sau în zdrențe. Știm cu toții că astfel de povești jalnice trec ca un fir roșu de-a lungul istoriei patrimoniului cultural al țării”²⁴ – A reușit oare să aducă la București întreaga bibliotecă de la Grumăzești?

În ciuda răspunsurilor primite de la demnitarii vremii, Constantin Karadja rămâne în România, dintr-o prețuire profundă a țării soției sale. Așteptăm ca istoricii să cerceteze ultima perioadă a vieții lui Constantin Karadja, asupra căreia, planează în continuare multiple semne de întrebare.

În conformitate cu relatările familiei, se stinge din viață la finele anului 1950, înainte ca organele Securității să încerce să îl ridice din reședința sa de pe Grigore Mora (fig. 9).

2. Domeniile de cercetare

Constantin Karadja a fost, pe lângă avocat și diplomat de carieră, un mare om de cultură, un caz particular în care știința s-a îmbinat în mod optim cu pasiunea și prețuirea pentru subiectele cercetate.

Activitatea sa publicistică și de cercetare ar trebui urmărită din perspectiva celor două coordonate care i-au marcat viața profesională: *diplomația* și *cultura*. Din mărturiile mamei sale, Mary Smith Karadja, scrisul a fost o perpetuă preocupare a fiului ei, după cum deducem dintr-o scrisoare transmisă pe 16 iulie 1923 prietenului fidel al familiei, Birger Mörner²⁵: “Nu am cuvinte să îți mulțumesc pentru că l-ai ajutat pe Constantin să-și publice câteva opere în Suedia. Situația lui este lipsită de speranță și este disperat. Faptul că îl ajuți să publice este o adevărată licoare vindecătoare pentru melancolia lui. M-am tot certat cu el ani de-a rândul și l-am sfătuit să se ocupe doar de scris, dar nu am reușit să îl conving”²⁶ (tr. n.).

24 Simonescu, Dan. *Un mare bibliolog român*, p. 30.

25 Birger Mörner (3 mai 1867-10 martie 1930), nobil, diplomat și scriitor suedez, interesat și de aspectele etnografice și antropologice ale popoarelor vizitate. Bun prieten cu dramaturgul August Strindberg, probabil că el a fost cel care i-a intermediat lui Mary cunoștința cu scriitorul suedez. Birger Mörner era colecționar (incunabile, carte veche, pictură). Apud: http://sv.wikipedia.org/wiki/Birger_M%C3%B6rner. Pentru arhiva Birger Mörner, donată Universității din Örebro, vezi: <http://www.oru.se/ub/Filialer/Forskningsarkiv/Arkiv-och-specialsamlingar-i-Forskningsarkivet/Forfattararkiv/Mornerarkivet/>. În fondurile bibliotecii se află și scrisorile lui Mary Karadja.

26 Langer, Joakim; Berglund, Pelle. *op. cit.*, p. 84.

Ne propunem ca, într-o etapă ulterioară a cercetării noastre, să studiem prezența lui C. Karadja în bibliotecile suedeze, dar, pentru moment, ne vom opri asupra studiilor pe care am reușit să le identificăm în bibliotecile bucureștene, studii ce par a fi, la prima vedere, un *puzzle* nepus în ordine. Acestea trădează preocupări diverse și aparent fără legătură între ele. Privite însă din prisma relației cu piesele de bibliofilie colecționate de diplomat, legătura dintre ele începe să prindă contur.

Din studiile sale transpare o caracteristică definitorie a civilizației nordice și suedeze, în particular (necesitatea ce pare a fi înscrisă genetic), aceea de a *prețui* și *ocroti* orice element de patrimoniu ca parte a propriului trecut, ce contribuie la întregirea profilului prezentului. Pentru Constantin Karadja, studierea culturii române vechi, a izvoarelor istorice referitoare la Țările Române în relație cu repere ale culturii și istoriografiei europene, era o modalitate de a studia și de a încerca să definească profilul unui popor pe care l-a iubit atât de mult și pe care l-a și reprezentat cu devoțiune în ambientul diplomatic internațional.

Personalitatea diplomatului Karadja, dublată de o vastă erudiție și cultură, îi permitea să stabilească, pe lângă relații politice, și punți culturale între România și Suedia, Norvegia, Danemarca și Germania, țări în care a fost consul.

Constantin Karadja are o educație foarte solidă, fundamentată pe rigoare științifică și argumentație logică. Formația sa de avocat se face simțită în modalitatea prin care abordează și tratează o temă culturală – studiile și prezentările pe care le efectuează dau dovadă de o solidă argumentație și de o deosebită claritate în exprimare. Aproape că am putea alcătui o schemă generală a articolelor, schemă care este de altfel caracteristică generației de cercetători interbelici: autorul alege o temă punctuală, caută apoi să sintetizeze bibliografia și istoria bibliografiei de specialitate referitoare la aceasta, formulând ulterior noutatea propriei sale contribuții.

Vom încerca să clasificăm preocupările lui Constantin Karadja²⁷ și să analizăm succint aceste studii științifice, pe cât posibil în legătură cu volumele de carte rară din biblioteca de la Grumăzești. Înregistrând considerabile pierderi în timpul celor două Războaie Mondiale, incunabulele și cărțile rare din fosta bibliotecă a familiei Karadja se păstrază astăzi fragmentar în fondul Bibliotecii Naționale a României, al Bibliotecii Academiei Române și al Bibliotecii Universitare din București. Volumele au ajuns în aceste colecții pe două căi: fie donate direct de către posesor, fie intrate după 1950 în patrimoniul bibliotecilor, cumpărate fiind de la Anticariat. Multe dintre volume au ștampila anticariatului pe copertă. Există volume care păstrează și astăzi *ex librisul* Constantin Karadja (**foto nr. 11**), dar altele au *ex librisul* șters sau decupat de pe filă.

Menționăm de la început că o listă totală a volumelor rămase din biblioteca sa este imposibil de redactat astăzi, din mai multe motive: bibliotecile nu

Foto 11

²⁷ Precizăm că numele fiecărui articol este scris așa cum apare în publicațiile respective. A se observa că grafia numelui autorului variază.

mai păstrează de multe ori repertoriul de achiziții sau nu ni se permite accesul la el. Cum o fișă a unei lucrări din bibliotecă nu include istoricul volumului și informații referitoare la donator, traseul unui volum este practic imposibil de reconstituit. O parte din volume au fost poate distruse, altele furate, iar altele, prin filiera anticariatelor, vor fi intrat în biblioteci private.

Dan Simonescu, în studiul dedicat lui Constantin Karadja, îl consideră **bibliolog** și **istoric**. Tot Dan Simonescu observă că activitatea de bibliofil a lui Constantin Karadja începe prin 1920, o dată cu intrarea lui în diplomatie.

Ni se pare deosebit de interesant de studiat relația dintre articolele științifice pe care le semnează și piesele colecționate sau existente în colecția familiei. Ne interesează pe viitor în ce măsură colecția de carte rară și de manuscrise a fost alcătuită în concordanță cu anumite preocupări științifice clare și bine definite ale autorului. Chiar și în această etapă a cercetării, putem afirma că se înscria în seria colecționarilor autentici, aceia care nu adună obiecte pentru valoarea lor financiară, ci pentru că acestea se integrează efectiv unui univers cultural trăit cu maximă autenticitate.

2.1. Bibliologul

Manuscrise

Dacă încercările de reconstituire a fostei biblioteci Karadja ar mai avea sorți de izbândă, colecția de manuscrise are în schimb soarta picturilor din muzeul Karadja și a celorlalte piese. Enumerăm, în rândurile ce urmează, manuscrisele identificate până în prezent. Am identificat manuscrise din fosta bibliotecă Karadja în următoarele fonduri: Biblioteca Facultății de Istorie, Biblioteca Centrală Universitară Carol I din București²⁸ și Biblioteca Academiei Române.

La Biblioteca Facultății de Istorie se află o filă, scrisă pe ambele părți, cu o bogată ornamentație miniată cu foiță de aur²⁹. Pe respectiva pagină de pergament, jos, în mijloc, se află *ex libris*ul Karadja, iar în dreapta următorul text: „*pentru Școala de Arhivistică din București, decembrie 1943, Karadja*”. În urma desființării școlii, în 1948, profesorul Sacerdoțeanu aduce la Facultatea de Istorie mai multe piese, printre care și această filă de pergament, înregistrată ms. 2/1949 (**foto 12, 12a, 13**).

În patrimoniul Bibliotecii Academiei, din fostul fond Karadja am identificat până în prezent: manuscrise latine (**ms. lat. 130³⁰**), germane (**ms. germ. 114³¹**), franceze (**ms. fr. 212³²**), italiene (**ms. it. 36³³**), orientale (**ms. or. 239³⁴**) și românești.

---

28 Vezi: <https://sites.google.com/a/bcub.ro/central-university-library-bcub-ro/home/structure-1/history/history-collections>.

29 Reprezintă o primă pagină din *Geneză*, dintr-o Biblie atlant, din Germania, sec. XV. Mulțumim pentru consultanța de specialitate domnului prof. Antal Lukacs (Facultatea de Istorie, Universitatea București).

30 **Scrisoarea episcopului de Mitilene (Lesbos), Leonardus Chiensis**, din 16 aug. 1453, care aduce date cu privire la Căderea Constantinopolului. Manuscrisul este precedat de o însemnare a lui Karadja cu privire la conținutul și la importanța acestuia. Din însemnare, aflăm că textul este o sursă importantă privind Căderea Constantinopolului (16 aug. 1453) și a Lesbosului, în cursul lunii mai a anului 1453. Leonardus Chiensis a fost omorât de turci în 1462; scrisoarea sa a început să fie tipărită abia în 1544 la Nürnberg.

În rândurile de mai jos, vom insista asupra manuscriselor românești:

- **ms. rom 5545³⁵: *Istoria lui Alțidalis și a Zelidei*³⁶**, dăruit Bibliotecii Academiei Române în octombrie 1946. Cu atenția sa pentru detaliu și pentru traseul anterior al manuscrisului, Karadja notează de mână pe coperta I verso: „*Cumpărat de la Părinte Filaret Buliga. Mân. Neamțu, 23/5/1926*”. Semnat Karadja. O altă însemnare pe aceeași copertă menționează: „*Dăruit Bibl. Academiei Române, octombrie 1946. Constantin I. Karadja*”. Pe prima filă apare însemnarea: „*din Bibl. Grumăzeștiană*”. Această piesă este una dintre puținele a căror proveniență din biblioteca de la Grumăzești este atestată prin însemnarea lui Karadja. Manuscrisul a fost dăruit împreună cu o scrisoare a lui N.N. Condeescu (15 noiembrie 1930)³⁷, lipită pe coperta patru, prin care aflăm că autorul scrisorii mulțumește pentru împrumutul manuscrisului. Fapt revelat și de această scrisoare, Constantin Karadja împrumuta cercetătorilor, prin generozitatea sa caracteristică, piese din biblioteca personală.

- Pe prima filă a **ms. rom. 5887** (Biblioteca Academiei Române)³⁸ cu scrisul caligrafic al diplomatului, citim: „*Exemplar din Biblioteca Grumăzeștiană, pentru Bibl. Academiei Române, 28 martie 1947*”. După cum observăm din însemnarea de la f. 3,

34 **Ms. or. 239 *Cronica lui Ahmed Asim*** (sec. XIX) a fost cumpărat „*la Berlin, de la Prof. Franz Babinger, în anul 1936*”, după cum scrie Karadja pe prima filă. Tot acolo este notat „*pentru Biblioteca Academiei Române, 31 ianuarie 1946. Karadja*”. Nu cunoaștem până în prezent vreun studiu în care autorul să fi analizat acest manuscris, dar el notează (pe f. 1) că: „*singurul manuscris cunoscut al acestui autor se află la Biblioteca Statului de la Viena. Manuscrisul de față este o versiune inedită a istoriei lui Ahmed Asim. A se vedea Fr. Babinger, „Die Eschichtsschreiber der Osmanenn”, p. 340*”. Tot Karadja notează că „*frumoasa legătură orientală contemporană a manuscrisului de față a fost ruptă și furată cu ocazia prădării Conacului de la Grumăzești, în toamna anului 1945*”.

35 Ștrepel, Gabriel. **Catalogul manuscriselor românești**. vol. IV. București: Editura științifică și enciclopedică, 1992, p. 337: „*Această istoria s-au tălmăcit acum întâi di pe limba franțujască în limba moldoviniască în zilele prealuminatului și preînaltului domnu mărie sa Alexandru Constantin Mavrocordat voevod (1783). Istoria lui Alțidalis și a Zelidiei*”. Pentru bibliografie, vezi: Velculescu, C.; Moraru, M. **Bibliografia analitică a cărților populare laice**. coordonator I. C. Chițimia. București: Editura Academiei RSR, 1976, p. 117-118; Duțu, Al. **Coordonate ale culturii române**. București, 1968, p. 255.

36 ***Istoria lui Alțidalis și a Zelidei***, scrisă de Vincent Voiture, în 1783; a fost răspândită în mai multe copii manuscrise. Versiunea românească a fost comandată de Dărmănescu lordache, unul dintre primii cărturari care au răspândit la noi literatura franceză. Vezi: **Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900**. București: Editura Academiei Române, 1979, p. 262-263 (în continuare: **Dicționar**).

37 Pentru studiul alcătuit, vezi: Condeescu, N.N. ***Istoria lui Alțidalis și a Zelidiei (1783)***. În: **AAA. Memoriile Secțiunii Literare**, seria III, tom V, mem. 5, 1931, comunicare la Academia Română, din 20. 03. 1931. Reproducem textul scrisorii: „*Mult stimate Domnule Karadja, am făgăduit mai mult decât puteam ține... Și ieri toată ziua și astăzi am lucrat la colaționarea cu originalul a manuscrisului ce ați avut bunătatea a-mi împrumuta, fără totuș a duce la bun sfârșit această anevoioasă întreprindere. Abuzez oare de solicițudinea Dv dacă mai păstrez romanul încă câțva timp? Sunt atâtea procedee de traducere ce trebuesc notate, atâtea pasagii suprimate ce se cuvine a semnala încât două zile erau cu totul insuficiente acestei munci. Bazat pe bunăvoința ce mi-ați arătat în timpul primei noastre întrevederi, iau deci libertatea de a mai reține încă manuscrisul Istoriei lui „Alțidalis”, reînoid promisiunea de a vi-l înapoia în bună stare, îndată ce nu vom mai avea nevoie de dînsul. Cu vii mulțumiri și alese sentimente, N. N. Codeescu, profesor secundar, 17, Strada Enăchiță Văcărescu, Loco (V). București, 15 noiembrie 1930*”.

38 Ștrepel, Gabriel. **op. cit.**, vol. IV, p. 420-421.

manuscrisul **O privire politică asupra Evropii toate din anul 1825**, lucrare a lui Costache Conachi, a ajuns în posesia lui Karadja de la profesorul A.B. Brandea³⁹.

Am căutat în Biblioteca Academiei Române și un **Pomelnic**

³⁹ "Domniei sale, domnului Constantin I. Caragea, subsemnatul oferă această lucrare intitulată O privire politică asupra Evropii toate din anul 1825, în amintirea relațiilor prietenești ce am avut cu Domnia sa în anul 1919, lucrare anonimă, nepublicată în limba română. Subsemnatul posed acest manuscris, donațiune de la cumnatul meu, regretatul Ioan A. Dimitriu, moștenitorul lui Vasile Mălinescu. Grumăzești, 26 februarie 1919, A. A. Brandea, profesor".

Foto 12. Ms. 2/1949, Geneză, dintr-o biblie atlant (Germania sec. XV), Facultatea de Istorie, Universitatea București. Retro.

Foto 12 a. Ms. 2/1949. Detaliu.

Foto 13. Ms. 2/1949, Geneză, dintr-o biblie atlant (Germania sec. XV), Facultatea de Istorie, Universitatea București. Verso.

ctitoricesc de la Mănăstirea Râșca, donat (după cum menționează surse private) bibliotecii în 1946. Nu am reușit să identificăm acest manuscris și adresăm mulțumirile noastre anticipate celor care ne-ar putea eventual ajuta. Karadja semnalează și editări ale unor manuscrise provenind din Țările Române, în bibliografia străină, manuscrise care, prin voia sorții, au ajuns peste hotare. În acest sens, atragem atenția asupra unui reper semnificativ al culturii române vechi într-o ediție englezească: un manuscris semnat de viitorul dascăl al lui Dimitrie Cantemir, pe atunci egumen al schitului Plăviceni din jud. Olt, datat decembrie 1688: „*a lui Constantin Brâncoveanu vel Spăt. scoasă de Ieremia Cacavela dascălul și egumen Plăviceanilor, după limba francească pe limba grecească, și scrisă de popa Necula*”⁴⁰.

Incunabule și carte veche

Constantin Karadja își desfășoară activitatea legată de incunabule și carte veche⁴¹ pe două direcții de cercetare:

- Alcătuiește, pe de o parte, instrumente de lucru pentru specialiști, precum **primul inventar al incunabilelor de pe teritoriul României**⁴², în perioada în care a fost consul la Berlin (1932-1941), în colaborare cu redacția **Gesamtkatalog der Wiegendrucke**, sub îndrumarea lui Konrad Haebler – „*A realizat lista incunabilelor din România, pe care a predat-o în 1937, redacției Gesamtkatalog der Wiegendrucke*”⁴³. „*Lista cuprinde 1471 incunabule păstrate în 37 colecții publice și particulare* (s.n.). *Ultima descrisă, Biblioteca Grumazestiana (a lui Constantin Karadja), însumează 70 de incunabule. Dintre acestea, 34 se află în fondurile Bibliotecii Naționale, descrise în prezentul catalog*”, afirmă în introducerea la catalogul incunabilelor din Biblioteca Națională⁴⁴, Elena-Maria Schatz.

Catalogul este dedicat „*memoriei marelui colecționar și bibliolog român, Constantin Karadja*”.

40 Karadja, Constantin I. **Un manuscris al lui Ieremia Cacavela din biblioteca lui Constantin Brâncoveanu**. În: **RI**, XII, nr. 1-3, ian.-martie 1926, p. 16-18. Manuscris aflat la British Museum, ms. 38890.

41 Pentru activitatea de bibliolog și bibliofil, a se vedea și studiile: Buluță, Gh. **Personalități ale bibliologiei românești: Constantin I. Karadja**. În: **Biblioteca**, nr. 11-12, București, 1997, p. 361-362; Ștefănescu-Mitu, Adriana. **Transilvania într-un manuscris italian din secolul al XVII-lea, existent în colecția Constantin I. Karadja din Biblioteca Centrală de Stat**. În: **BC**, XI, Cluj, 1997, p. 9-21; Ștefănescu-Mitu, Adriana. **Constantin I. Karadja (1889-1950). Noi contribuții**. În: **BC**, XI, Cluj, 1986, p. 274-291.

42 Simonescu, Dan. **loc. cit.**, p. 23: *Lista incunabilelor păstrate în România (343 pag)*. Lista lui Karadja cuprinde, după cum susține autorul 1.345 titluri, din totalul de 1.467 aflate pe teritoriul țării noastre după 1945. Numărul de incunabule s-a mărit după 1945, prin asimilarea de către bibliotecile de stat a incunabilelor provenite din biblioteci private. Din Biblioteca Academiei Române, vezi: CR I 199 486 Saubert, Johann. **Historiae Bibliothecae Reip. Noribergensis**. Nürnberg, 1643. Karadja notează că acesta este *cel mai vechi catalog tipărit de incunabule*. Lucrarea are un bilet cu *donația C. Karadja 1945*.

43 <http://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de/GWEN.xhtml>.

44 Schatz, Elena-Maria. **Catalogul colecției de incunabule**. București, 1995. Vezi: Popescu, Marilena. **Peripeziile unui incunabul**: http://www.romlit.ro/peripeziile_unui_incunabul. Pentru incunabilele prezente în fondul Bibliotecii Academiei Române, vezi: Bacăru, Lidia. **Catalogul incunabilelor din Biblioteca RSR**. București: Editura RSR, 1970, p. 9, poziția 13: **Biblia latina** (CR III 428 185) tipărită de Johannes Petri și Johannes Froben, Basilee, 1498. La începutul tomului, un *ex libris C. Karadja* și eticheta de achiziție din Anticariat. La p. 31, poziția 55 din catalogul citat mai sus, se află **Epistolae Familiares Domini Francisci Philephi**. Veneția, 1498 (CR III 425 501).

În Biblioteca Academiei Române am identificat și o superbă carte rară **Livre d'heure**, pe pergament, sec. XVI⁴⁵, cu elemente miniate și foiță de aur, donată de Marcelle Karajda în anul 1952, pe care o vom trata într-un studiu ulterior. În patrimoniul Bibliotecii Academiei au mai intrat și alte cărți de mare valoare tipărite⁴⁶.

- Constantin Karadja desfășoară totodată **cercetări proprii**, cu elemente originale, referitoare la interpretarea incunabilelor și a cărților vechi tipărite, în principal cele din colecția sa. Încearcă să integreze și să privească aceste piese în contextul patrimoniului cultural european, exploatând conținutul informațional al incunabilelor și cărților vechi, dar totodată aspectul lor estetic (legătură de carte, gravuri care ilustrează textul, litera, oglinda paginii etc.).

După faza descriptivă, marcată de o minuțiozitate și un profesionalism desăvârșit, dedicată descrierii tehnice a fiecărui incunabil cunoscut de pe teritoriul României, în catalog, Karadja alcătuiește așadar și studii și prezentări la Academia Română, prin care interpretează conținutul incunabilelor din colecția pe care o avea, comparându-le cu elemente similare din spațiul occidental.

Pe piesele deținute, Constantin I. Karadja scrie diferite însemnări, astăzi de o mare importanță (prețuri de achiziție, prețuri de vânzare a lucrării de-a lungul timpului, participare la licitații etc.), dar și diferite lipsuri din colecție, pe care le comandă. În vederea definitivării studiilor referitoare la istoria românilor, legate implicit de colecția sa de incunabile, Constantin I. Karadja caută și comandă, în călătoriile sale în străinătate, alte piese prețioase și rare. Aceste **fotocopii și facsimile**, cu toate că nu au valoarea operelor originale, sunt, după cum susține și Elena-Maria Schatz, deosebit de utile pentru demersul științific⁴⁷.

Totodată, prezintă în reviste românești apariții editoriale remarcabile în domeniul studierii cărții tipărite și a circulației acesteia⁴⁸. Astfel:

45 CR II 380 761.

46 Justinus. **In Trogi Pompei historias exordium...** Veneția, 1503 (CR III 203 901); are lipsă fila 1 și notat la început: „ex. bibl. Grumăzeștiană, cumpărat la Oslo, august 1928. Bibliotecii Academiei Române, ex dono Const. I Karadja, iulie 1946. Cicero, *Illustria Monimenta*”. Venezia, 1508 (CR III 198 380); are notat la început: „ex biblioteca Grumăzeștiană. Biblioteca Academiei Române, ex dono C. Karadja, iulie 1946”. Jeremia II, patriarh de Constantinopol, *Censur oder Urtheil der Orientalischen Kirchen*, Ingolstadt, 1583 (CR I 205 217); are ex libris și însemnarea: „ex. bibl. Grumăzeștiană. Pentru Biblioteca Academiei. Februarie 1947”. Hartung, Johan. **Bibliotheca Sive Antiquitates Urbis Constantinopolitanae**. Argentorati (Strasbourg), MDLXXVIII (CR II 198 964). Acest volum este analizat în studiul din **RHSEE**, nr. 10-15 din 1935. Are ștampilă cu: *donăția C. Karadja 1946*; Padre Maestro Giacomina Fiorelli. **La Monarchia d'Oriente**. Venezia, MDCLXXIX (CR III 272 097), care are ex librisul șters de pe foaia de titlu și decupat de pe f. 1! Crispus, Sallustius. **Cum veterum Historicorum fragmenti**. Lugduni Baravorum (Leyden), 1634 (CR I 212 149), are pe verso foi de titlu: *Prince Karadja*, scris cu creionul și un ex libris. Jeremia II, patriarh de Constantinopol. **Censur oder Urtheil der Orientalischen Kirchen**. Ingolstadt, 1583; are ex libris și însemnarea: ex. bibl. Grumăzeștiană. Pentru Biblioteca Academiei. Februarie 1947.

47 Pentru exemplarele din patrimoniul Bibliotecii Naționale a României, vezi: Schatz, Elena-Maria. **op. cit.**, anexa I.

48 Vezi recenzia din **RHSEE**, XV, nr. 1-3, jan.-mars 1938, p. 1887: Constantin Karadja prezintă volumul al doilea al dr. Carol Wehmer (Staatsbibliothek din Berlin). **Beiträge zur Inkunabelkunde. Neue Folge**. II. Leipzig, 1938. Volumul este editat sub auspiciile *Gesellschaft für Typenkunde des XV. Jahrhunderts* și al Comisiei *Catalogului General al Incunabilelor*, la care a colaborat și Constantin I. Karadja.

a. Autorul demonstrează un interes deosebit pentru **momentul apariției tiparului în Țările Române**. Într-o manieră cu totul demnă de un esthet al tipăriturilor vechi, Constantin Karadja analizează estetica paginii tipărite la Coresi, spre exemplu, oferind descrieri și interpretări de literă, paginație etc. Din studiul destinat lui Coresi⁴⁹, remarcăm un interes deosebit și pentru analiza conținutului textului tipărit, în legătură directă cu estetica frontispiciilor, a inițialelelor și, nu în ultimul rând, a alternanței dintre culoare neagră și cea roșie. Coresi a reprezentat un subiect prin care Karadja demonstrează, subtil, cum om de cultură nu este doar un intelectual cu o minte scilpitoare și vaste cunoștințe, ci și un caracter autentic, de o mare generozitate, o personalitate cu adevărat pasionată de elementele studiate.

Alături de studiul despre Coresi, Karadja va dona Academiei Române un exemplar foarte rar, pe care îl achiziționase: **Apostol** (1563)⁵⁰. În prefața ediției facsimilate a volumului, coordonată de I. Bianu, acesta scria: „*Încheind aici aduc cele mai călduroase mulțumiri Domnului Constantin Karadja, pentru darul prețios prin care a contribuit la întregirea unui atât de prețios monument cultural și literar românesc. Mulțumesc Domnilor Prof. N. Cartoian și Dan Simonescu pentru ajutorul dat la aducerea la îndeplinire a acestei lucrări*”⁵¹.

b. Karadja este preocupat și de **integrarea studiilor referitoare la tiparul vechi românesc, în bibliografia europeană**⁵². Sub coordonarea lui Hermann Barge, într-un colectiv format din Fritz Schillmann, Otto Clemen, Jiří Dostál, N. K. Kisseleff, D. Krandsalov, redactează articolul destinat tiparului din Țările Române, pentru lucrarea de mare anvergură, cu reproduceri color, editată în condiții de excepție, ***Geschichte der Buchdruckerkunst***⁵³.

c. Personalitate cu o cultură remarcabilă, desfășurată în diverse domenii, Karadja se ocupă și de **cartea veche europeană**, donând totodată Bibliotecii Academiei Române piese valoroase (carte veche și facsimile), după cum observăm dintr-un document identificat la Arhivele Naționale ale României, Dosar 274 (un articol dactilografiat⁵⁴, semnat C. Karadja, ***Despre lucrările istorice și geografice ale lui Aeneas Silvius***, în care autorul vorbește despre câteva lucrări de mare însemnătate pe pe care le dăruiește Academiei Române. Articolul are 5 pagini A4 dactilografiate și

49 Karadja, Constantin I. ***Despre lucrul apostolesc al lui Coresi de la 1563, ședința de la 24 octombrie 1924***. În: AAA. **Memoriile Secțiunii Literare**, seria III, tom II, nr. 6, 1924, p. 545-555. Articolul a intrat în circulația bibliografiei de specialitate, fiind citat în **Dicționar**, p. 218.

50 Lucrarea se află în patrimoniul Bibliotecii Academiei Române sub cota **CRV 12, CR III 497394**.

51 Bianu, Ion. **“Lucru apostolesc – Apostolul” tipărit de diaconul Coresi în Brașov la anul 1563**. București: Cultura națională, 1930, p. X.

52 A se vedea în acest sens: Karadja, Constantin. ***Die alte Rumänische Buchdruckerkunst***. În: AAA. **Memoriile Secțiunii Istorice**, tom V, nr. 3, 1940, p. 4-12 și 6 planșe; Karadja, Constantin. ***Die ältesten gedruckten Quellen zur Geschichte der Rumänen***. În: **GJ**, 1934, p. 114-136. Volum este prezentat în **RHSEE**, an XI, nr. 1-3, jan.-mars 1934, p. 383.

53 Karadja, C.I. ***Die alte Rumänische Buchdruckerkunst***. În: Hermann Barge (ed.). ***Geschichte der Buchdruckerkunst***. vol. II. Dresden, Leipzig, Berlin, 1928-1941, p. 527-537. O ediție se află și la Biblioteca Academiei Române, sub cota III 232163. Ilustrațiile articolului sunt din ***Pravila de la Govora*** (1640), din ***Liturgierul slavon*** de la Târgoviște (1508).

este nedatat de autor. Georgeta Penelea-Filitti și Lia Brad datează totuși documentul post 1940, ceea ce ne stârnește o întrebare: *Cum ne-am putea explica faptul că majoritatea donațiilor identificate până în prezent sunt din anii '40?*

Am reușit să identificăm în Biblioteca Academiei Române și alte materiale donate, dar, neavând acces direct la registrul de donații și achiziții, nu am putut afla anul în care au intrat în Bibliotecă.

d. Căutând studiile lui Karadja prin fișierele bibliotecilor bucureștene, am observat că, pe linia interesului pentru carte veche, o altă serie de articole este destinată **vechilor biblioteci din Moldova și Transilvania**, integrate în context sud-est european⁵⁵. Autorul insistă și asupra unor personalități de prestigiu, precum Ioan Balș, care au stimulat interesul pentru *colecție* și pentru alcătuirea unei *biblioteci* pe un anume principiu⁵⁶.

În timpul războiului, Karadja reușește să salveze colecția de fluturi a socrului său, Aristide Caradja, și o aduce la Muzeul Antipa din București, unde o putem admira și astăzi⁵⁷. Din admirație pentru preocupările socrului său, Constantin Karadja prezintă în 1929, în Aula Academiei (ședința din 18 ianuarie 1929), un subiect inedit: o specie rară de fluturi adusă de Eduard Carleson, ministrul Suediei la Constantinopol și membru al Academiei suedeze, în anul 1744 în trecerea sa prin Moldova.

„*Exemplarul*, ne spune diplomatul suedez, *a fost descris de Carl von Linné în Analele Academiei de Științe Suedeze, iulie – sept. 1747*”⁵⁸. Probabil cu această ocazie, Constantin Karadja donează Bibliotecii Academiei Române o copie facsimilată a descrierii originale făcute de Linné, pe care o traduce⁵⁹.

54 Penelea-Filitti, Georgeta; Brad-Chisacof, Lia. **op. cit.**, p. 287: *Scrisoare de donație a unui fond de carte Aeneas Silvius Piccolomini (Papa Pius al II-lea, 1458-1463), făcută de Constantin I. Karadja Academiei Române. Cu scurte comentarii bibliografice privind lucrările oferite*. Documentul este datat de autoare post 1940. Din lista de documente din scrisoare, am identificat, la Biblioteca Academiei, următoarele volume: Papa Pius II. *La descrizione de l'Asia et Europa di Papa Pio II e l'istoria de le cose memorabili fatte in quelle, con l'aggiuntà de l'Africa, secondo diversi scrittori, con incredibile brevità e diligenza*. Vinegia 1544 (CR I 353593), Silvius, Aeneas. *In Europam*. Memmingen, A. Kunne, [1489?] (CR I 197933), Pii II. Pon. M. *Asiae, Europae elegantis descriptio*, 1531 (CR I 353 605), Pius II. *Epistolae familiares*. Nürenberg: Koberger, 16. IX. 1481 (CR III 428 186), care are ultima pagină și foaia de titlu smulse!

55 Karadja, Constantin I. *Sur les bibliothèques du Sud-Est Européen*. În: RHSEE, XI, nr. 1-3, jan.-mars 1934, p. 314-357; Karadja, Constantin. *Alte Bibliotheken der Siebenbürger Sachsen und ihre wiedgedruckte*. În: GJ, 1941, p. 196-207.

56 Karadja, Constantin. *Un bibliophile moldave au debut du dix-neuvieme siecle, le grand ecuyer Ioan Bals*. În: AAA, *Bulletin de la section historique*, tom XXVIII, Academia Română. București: Monitorul oficial, 1947, p. 107-130.

57 Pentru viața la Conacul din Grumăzești și preocupările lui Aristide Caradja, vezi: Motaș, C. *O vizită la Grumăzești la naturalistul Aristide Caradja*. În: *Natura*, an XXXI, nr. 6, București, iunie 1942.

58 Karadja, C.I. *O Insectă din Moldova descrisă de marele Linne*. În: AAA. *Memoriile Secțiunii Științifice, Academia Română*, seria III, tom V, București, 1929. Autorul prezintă o traducere a descrierii științifice făcute de Linné, însoțită de o imagine reprezentând insecta în cauză. Textul este prezentat în ampla bibliografie dedicată operei lui Linné: *Memoriae immortalis Caroli Linnaei socii quondam sui D. XXIII M. MAII A. MCMVII dedicavit Regia Societas Scientiarum, Upsaliensis*.

59 Documentul are cota CR I 93111. Pe prima pagină, autograful autorului, cu textul: *Prezentat Academiei Române de Constantin I. Karadja, consul general. 6 ianuarie 1929*.

2. 2. Studiile istorice ale lui Constantin Karadja ar putea fi structurate și ele în funcție de argumentele tratate: a. Autorul urmărește prezența datelor istorice despre Țările Române în incunabule și cărți vechi⁶⁰. Spre exemplu, o temă îndelung cercetată este legată de informațiile cu privire la Vlad Țepeș în sursele occidentale⁶¹. b. Un alt argument al studiilor istorice este reprezentat de relatările de călătorie și alte mărturii despre Țările Române.

Având suedeza ca limbă maternă, autorul oferă traducerea în limba română a mărturiilor unor călători de diferite naționalități⁶², inclusiv suedezi⁶³, despre Țările

60 Karadja, Constantin I. *Incunabulele ce vorbesc despre țara noastră*. În: **RI**, XI, nr. 1-3, ian.-martie 1925, p. 13-15.

61 Karadja, Constantin I. *Incunabule povestind despre cruzimile lui Vlad Țepeș*. În: *Inchinare lui Nicolae Iorga cu prilejul împlinirii vârstei de 60 ani*. Cluj-Napoca: Cartea Românească, 1931, p. 1-11. Articolul a intrat în circulația bibliografiei de specialitate, fiind citat în *Dicționar*, p. 708. Utilizate în studiul său, autorul a donat ulterior Bibliotecii Academiei Române următoarele facsimile referitoare la subiectul studiat: facsimil după incunabulul *Dracula Waida*. Nürnberg: Marcus Ayrrer, 1488, donat în 1941 (BAR II 181 251), *Dracula Waida*. Augsburg: Ch. Schneitter, 27 martie 1494 (BAR cota **A 510-1**), *Dracula Waida*. Nürnberg: P. Wagner, 1488, pe care Karadja consemnează că deține un exemplar a cărui pagină de titlu a fost furată la Grumăzești, în iarna 1934 (BAR cota **A 510-2**; cota din biblioteca de la Grumăzești ar fi fost XIII. 2); *Dracula Waida*. Bamberg: H. Sporer, 1491 (BAR cota **A 510-2**; cota din biblioteca de la Grumăzești ar fi fost XIII. 3) ar fi o copie comandată după unicul exemplar cunoscut, aflat la Brittitish Museum; *Dracula Waida*. Strassburg, 1500 (BAR cota **A 510-4**; cota din biblioteca de la Grumăzești ar fi fost XIII. 6), copie după un exemplar din Biblioteca Regală din Copenhaga; *Dracula Waida*. Bamberg, [1485] (BAR cota **A 510-5**; cota din biblioteca de la Grumăzești ar fi fost XIII. I), copie după un exemplar din Budapesta; acest facsimil conține două portrete xilografate ale Domnitorului.

62 Caragea, I.C. *Un ofițer austriac despre Moldova pe la 1854*. În: **RI**, VI, nr. 3-6, apr.-iunie 1920, p. 115-119; Caradja, Constantin I. *O călătorie pe apele române și prin Basarabia (în 1835)*. În: **BSRRG**, XLI, București, 1922; Karadja, C.I. *Un călător prin Muntenia* (John B. S. Morritt of Rokeby, 1794). În: **RI**, VIII, nr. 10-12, oct.-dec. 1922, p. 180-184; Karadja, C.I. *Un istoric turc despre noi* (Evliia Efendi). În: **RI**, an X, nr. 4-6, apr.-iunie 1923, p. 92-93; Karadja, C.I. *Contele de Lagarde și călătoria sa*. În: **RI**, IX, nr. 1-3, ian.-martie 1923, p. 6-10; Karadja, C.I. *Raffet ca scriitor despre noi*. În: **RI**, an IX, nr. 1-3, ian.- martie 1923, p. 10-12; Caradja, Constantin I. *Încă o călătorie pe Dunăre* (Laurence Oliphant, 1852). În: **BSRG**, tom XLII, București, 1924, p. 4-7; Caradja, Constantin I. *Scrisorile lui Kelemen Mikes (1738-1740. Pe Dunăre și prin Dobrogea (în anul 1865))*. În: **AD**, IV, nr. 4, Constanța, 1924, p. 2-13; Karadja, Constantin I. *Oltenia după Memoriile Generalului von Bauer (1778)*. În: **AO**, an III, nr. 12, martie-aprilie 1924, p. 225-281, p. 302-331, p. 410-420, p. 504-512; Karadja, Constantin I. *Un journal de route à travers la Bessarabie et la Dobrogea en 1710*. În: **RHSEE**, an V, nr. 1-3, ian.-martie 1928, p. 364-365; Karadja, Constantin I. *Le voyage de Michel Eneman de Bender à Constantinople en 1709*. În: **RHSEE**, an V, nr. 1-3, ian.-martie 1928, p. 365-372; Karadja, Constantin I. *Le journal de Paul Jamjouglou de Constantinople à Hotin en 1746 traduit et publié par Constantin I. Karadja*. În: **RHSEE**, an VII, nr. 1-3, ian.-martie 1930, p. 17-34; Karadja, Constantin I. *Le voyage de Michael Eneman de Bender à Constantinople en 1709*. În: **RHSEE**, VI, nr. 10-12, 1929, p. 365-372; Karadja, Constantin I. *Visita unor prinți persani la București în anul 1836*. În: **RI**, XVII, nr. 1-3, ian.-martie. 1931, p. 75-80; Karadja, Constantin I. *Călătoria contelui Von Hofmannsegg în regiunile noastre (1794)*. În: **AO**, X, nr. 53, ian.-feb., 1931, p. 231-234; Karadja, Const. I. *Memoriile Generalului von Bauer (1778) traduse și publicate de Const. I. Karadja*. În: **AO**, X, nr. 53, ian.-feb., 1931, p. 302-311; 410-420; 504-512; Karadja, Constantin I. *Un témoignage autrichien des souffrances des Roumains du Banat à la fin du XVII-e s.* În: **RHSEE**, X, nr. 1-3, ian.-martie 1933, p. 2-6.

63 Caragea, I.C. *Un călător despre noi: Jacob Jonas Bjoernstahl*. În: **RI**, VI, nr. 1-2, ian.-feb. 1920, p. 54-61; Karadja, C.J. *Un ambasador suedez la curtea lui Constantin Șerban*. În: **RI**, VI, nr. 10-12, oct.- dec. 1920, p. 207-218; Karadja, Constantin I. *Notele lui Râmb despre Muntenia (1657)*. În: **RI**, XV, nr. 10-12, oct.-dec. 1929, p. 346-348; Caradja, Constantin I. *Notele căpitanului suedez C. Warberg din Războiul nostru de la 1877*. În: **GB**, Cernăuți, 1934, p. 369-385.

Române, din jurnale, scrisori, însemnări etc. De cele mai mult ori, mărturiile sunt legate de drumul de la și spre Constantinopol.

Karadja este interesat și de activitatea literară și științifică a unor importanți reprezentanți ai Iluminismului european, precum Ignaz von Born (născut în Maramureș), în ale cărui opere științifice se află date cu privire la Transilvania⁶⁴. Mihai Mitu semnalează și analizează lucrările lui Ignaz von Born prezente în biblioteci românești și provenind din fosta bibliotecă Karadja⁶⁵.

Textele editate de autor sunt inedite și sugerează realități istorice, geografice, conflicte militare etc., punând în lumină și laturi ale anumitor personalități politice și culturale, precum Dimitrie Cantemir⁶⁶. Alteori, autorul menționează, în legătură cu relatările de călătorie, că editează textul unei cărți foarte rare, din care susține că nu cunoaște decât un singur exemplar, aflat la Biblioteca Muzeului Național din Budapesta: *Herrn Jenne's Reisen nach t. Petersburg, einen Theil von Deutschland, Frankreich, Kroatien, Slavonien, Italien, die Moldau, Wallachei, Siebenrugen und Ungarn nebst einem Reise Journal der Donaufahrt von Essegg bis ans Schwarze Meer*. Pesth: Mathias Trattner, 1788, 308 p⁶⁷.

În încercarea de a contura imaginea Țărilor Române în context european, Karadja colecționează și hărți vechi. La Biblioteca Națională a României se mai păstrează câteva din vechea colecție a familiei Karadja⁶⁸.

c. Activitatea sa de cercetător și cea de diplomat se întâlnesc și în studiile dedicate **imaginei României în Suedia**.

Pentru mulți cetățeni suedezi, România este și astăzi un teritoriu asupra căruia nu au prea multe reprezentări, excepție făcând imagini stârnite de numele *Hagi, Vlad Țepeș, Nadia Comăneci și Ceaușescu*. Este lesne de înțeles cât de necunoscută le era țara noastră în ani '20.

Karadja propagă în presa suedeză o imagine pozitivă a românului, un profil alcătuit din elemente istorice, etnografice, folclorice și culturale. „*Dintre toate țările Europei, România este cea mai puțin cunoscută în Nord. Se știe foarte puțin despre*

64 Velculescu, Cătălina; Bojar, Hans-Peter. *Ignaz von Born și Nicolae Stoica de Hațeg*. În: AMP, XXXI-XXXII, p. 327-347.

65 Vezi: Mitu, Mihai. *Un fiu al Transilvaniei – geniu european: Ignaz von Born*. În: AMP, XX, 1996, p. 529-543. În: http://www.e-scoala.ro/germana/mihai_mitu.html.

66 Karadja, Constantin I. *Operele lui D. Cantemir în Biblioteca Academiei din Petrograd, după însemnările unui suedez din anul 1735*. În: RI, XV, 1929, nr. 1-3.

67 Karadja, Constantin I. *Un călător pe Dunăre în anul 1786*. În: RI, X, nr. 1-3, ian.-martie 1924, p. 43-50.

68 Muțumim doamnei Olimpia Vulcu, de la Cabinetul de Cartografie al Bibliotecii Naționale a României, pentru amabilitatea de a ni le fi oferit spre consultare: Merian, M. *Transylvania* (1667), cota HV 447; Schreiber, J.G. *Neue Kriegs Chartre von Siebenburgen, Moldau, Walachei und dem Temeswarer Bannat* (1749), cota H II 19; Mallet, A.M. *Moldavie, Transilvanie* (1686), cota H I 206; Mercator, G. *Transsylvania* (1616), cota H I 76; Schmid, J.F. *Karte vond der Walachei, Moldau und Bessarabien* (1788), cota HV 17; *Tabula Geographica continens Despotatus Wallachiae atque Moldaviae, Provinciam Bessarabiae* (1769), cota HV 713; Mercator, G. *Walachia, Servia, Bulgaria, Romania* (1645), cota HV 858; Mercator, G. *Walachia, Servia, Bulgaria, Romania*, cota HV 29; Seutter, M. *Transilvaniae, Moldaciae, Walachiae, Bulgariae* (1730?), cota HV 709; Filipescu Dubău, G. *Charta poștală a Moldovei* (1854), cota HV 78; Gusefeld, F.L. *Charte von der Moldau und Walachey* (1785), cota HV 847. Fără cotă sunt: Zuliani, G. *Principati di Moldavia e Vallachia* (1789) și Schmid, J. F. *Karte von der Moldau und Bessarabien* (1788).

trecurul acestei țări și cu atât mai puțin despre situația ei actuală și perspectivele de viitor”, afirmă autorul în primele rânduri ale articolului din 1929⁶⁹. Prezentarea istorică a Țărilor Române este adusă în actualitate, insistându-se asupra anumitor aspecte economice, printre care situația dificilă a agriculturii. Articolul este ilustrat cu o imagine inedită a unui boier valah⁷⁰, adusă în Suedia de ambasadorul lui Carol Gustav al X-lea la Constantinopol în 1658, Claes Rålamb, și de o pagină din **Apostolul** (1563) lui Coresi, donat de autor Academiei Române⁷¹

Imaginea României în Suedia era evidențiată de diplomatul român și prin prezentarea la Stockholm, pe parcursul mandatului său, a unor personalități culturale românești de prestigiu. Astfel, Nicolae Iorga se bucură de traducerea unui studiu referitor la personalitatea lui Karol al XII-lea și la relația sa cu Țările Române⁷² tradus și publicat de Constantin Karadja, ca rezumat al vizitei celebrului istoric în 1929 la Stockholm. Cu această ocazie, a oferit Iorga un interviu radio-ului suedez.

În **Revista istorică** a lui N. Iorga, unde Karadja a publicat foarte mult, apar știri referitoare la apariții editoriale din Suedia, furnizate probabil de consul pentru publicul românesc, interesat de studii comparative de artă medievală⁷³, precum și de diferite categorii de texte care atestă legăturile dintre Suedia și Sud-Estul Europei⁷⁴. Alte știri prezentate în revistă se referă la articole și prezentări de carte din publicația de prestigiu a Academiei regale suedeze, **Fornvännen**⁷⁵.

d. Karadja a alcătuit studii remarcabile, în care a editat surse și documente și a fost preocupat de științele auxiliare ale istoriei: **heraldică și genealogie și imaginea ca document istoric**⁷⁶.

69 Karadja, Constantin I., consulul general al României la Stockholm. *Rumänien. Några drag ur landets historia och utveckling*. În: **Svensk Tidskrift**, XIX, Stockholm, 1929, p. 1-11. Exemplarul donat de autor Bibliotecii Academiei Române este însoțit de un rezumat în limba română semnat și ștampilat de autor. O prezentare a apariției articolului în **RI**, an XV, nr. 4-6, aprilie-iunie 1929, p. 189.

70 Karadja, Constantin I. *loc. cit.*, p. 4, fig. 2.

71 Karadja, Constantin I. *loc. cit.*, p. 4, fig. 5.

72 **Karol XII och Rumänien, av professor N. Iorga**. În: **Svenska Dagbladet**, 12 mai 1929, tradus de Consulul General Constantin Karadja. O prezentare a apariției articolului în **RI**, an XV, nr. 4-6, aprilie-iunie 1929, p. 189.

73 Oferim un exemplu în acest sens prezentând apariția lucrării lui Carl Ugglas cu obiecte liturgice medievale din aur și argint, în **RI**, XX, nr. 1-3, ian.-martie 1934, p. 73: **Potirele suedeze date de Carl Ugglas în "Kyrkligt guld och silversmide", Stockholm, 1933, corespund cu totul celor din Moldova sec. XVI**.

74 C. I. Karadja prezintă volumul lui T.J. Arne - **De äldre förbindelserna mellan Sverige och Turkiet**. Norrköping, 1927, unde celebrul cercetător suedez începe prin a analiza contactul dintre *währingi* și Sud-Estul Europei, printre care și ținuturile Dobrogei de astăzi. T.J. Arne continuă prin analiza călătoriilor ambasadurilor suedeze spre Constantinopol, unii dintre ei fiind editați de Constantin I. Karadja în **Revista istorică**. Pentru acest subiect și pentru sinteza bibliografiei aferente, vezi: Stănculescu, Ileana. **Animal Symbolism of Northern Origin in the Lower Danube Region (10th-11th centuries). Old and New Approaches**. În: **Lund Archeological Review**, vol. XV-XVI, Lund, 2009-2010, p. 161-171.

75 Vezi: **RI**, an XIII, nr. 4-6, aprilie-iunie 1927, 184-185. În cursul unui stagiu, în regimul schimburilor inter-academice bilaterale, efectuat de mine în Suedia în noiembrie 2007, colegii de la Academie au prezentat programul de digitalizare a publicației. Astăzi, numerele din 1906 și până astăzi pot fi consultate pe Internet: <http://fornvannen.se/fornvannen.html>.

76 A se vedea lista de lucrări din anexa articolului de față.

Karadja a și colecționat asemenea documente. Am reușit să identificăm o parte dintre acestea în patrimoniul Bibliotecii Academiei Române⁷⁷.

e. Studiile de **economie și diplomatică** constituie un segment autonom al preocupărilor celebrului diplomat. Prin calificarea sa în drept și economie, Karadja oferă o analiză a economiei României în revistele de specialitate, oferind soluții cu privire la diferite probleme. Asupra acestora nu vom insista, pentru că ne depășesc competențele, dar sunt enumerate în lista bibliografică ce urmează articolului ca Anexă.

Încheiem studiul de față prin a cita încheierea prelegerii ținute de Constantin I. Karadja în aula Universității din București, la 28 mai 1946:

Referindu-se la marile biblioteci și la necesitatea achiziționării unor lucrări de valoare, diplomatul spunea: „*trebuie să căutăm numai să cumpărăm cu judecată, ceea ce poate contribui la îmbogățirea patrimoniului cultural și artistic al țării. Să citez în sfârșit vestitul testament al Cardinalului Bessarion din 1468:*

„Am încercat, spune el, să adun pe cât am putut, nu cât mai multe cărți, ci cărțile cele mai bune. Am strâns astfel câte un exemplar din aproape toate lucrările grecilor învățați, mai ales cărțile rare și greu de găsit.”

Grija lui Bessarion a fost însă ca această colecție, adunată cu trudă și muncă, să nu fie împrăștiată după moartea lui, ci să fie păstrată într-un loc sigur spre binele națiunii și al umanității. Dacă a lăsat colecția Statului Venețian, spune el, este fiindcă a găsit că nici un alt loc nu oferea mai multă siguranță. Cauza era, precum spune tot în acest testament, că acel stat era stăpânit de dreptate, ferm întemeiat pe lege, administrat în mod dezinteresat și dibaci, un stat unde virtutea, măsura, seriozitatea, dreptatea și fidelitatea aveau drept de cetate, unde puterea era mare, folosită însă cu judecată și cu măsură, unde era libertate de gând în sfatul țării. Nici o pasiune! Unde cei cuminți țineau în mâna lor cheile puterii și unde cei buni treceau înaintea celor răi.

Vedem că și biblioteca lui Bessarion a dăinuit până în ziua de azi. Să avem norocul să fie, cu timpul, așa și în țara noastră.

Atunci, nu vom mai clădi pe nisip!”⁷⁸.

77 **Pecete 480:** 1487 (6995) octombrie 8, Stefan vv. Moldovei. Achiziție Karadja 228/1955, cumpărătură. Original slav, pergament; **Pecete 481:** 1583 (7091) aprilie 12, Petru vv. Moldovei. Original slav, pergament, pecete atârnată. Achiziție Karadja 228/1955; **Pecete 482:** 1475(6983) aprilie 14, Stefan vv. Moldovei. Original slav, pergament, pecete atârnată, fragment, Achiziție Karadja 228/1955.

78 Simonescu, Dan. **loc. cit.**, p. 18 (s.n.).

ANEXĂ

Prezentăm în continuare lista articolelor și studiilor lui Constantin I. Karadja, clasificată pe subiecte (fiecare subiect cuprinde articolele enumerate cronologic):

Incunabule și carte veche (românească și europeană)

- *Despre lucrul apostolesc al lui Coresi de la 1563*. ședința de la 24 octombrie 1924. În: **AAA, Memoriile Secțiunii Literare**, seria III, tom II, nr. 6, 1924, p. 545-555.
- *Incunabulele ce vorbesc despre țara noastră*. În: **RI**, XI, nr. 1-3, ian.-martie 1925, p. 13-15.
- *Un manuscris al lui Ieremia Cacavela din biblioteca lui Constantin Brâncoveanu*. În: **RI**, XII, nr. 1-3, ian.-martie 1926, p. 16-18.
- *O insectă din Moldova descrisă de marele Linné*. În: **AAA, Memoriile Secțiunii Științifice**, Academia Română, seria III, tom V, București, 1929.
- *Die alte Rumänische Buchdruckerkunst*. în Hermann Barge (ed.), *Geschichte der Buchdruckerkunst*, vol. II, Dresden, Leipzig, Berlin, 1928-1941, p. 527-537.
- *Incunabule povestind despre cruzimile lui Vlad Țepeș*. Cluj: Cartea Românească 1931. În: *Închinare lui Nicolae Iorga cu prilejul împlinirii vârstei de 60 ani*, p. 1-11.
- *Die ältesten gedruckten Quellen zur Geschichte der Rumänien*⁷⁹. În: **GJ**, 1934, p. 114-136.
- *Sur les bibliothèques du Sud-Est Européen*. În: **RHSEE**, XI, nr. 1-3, jan.-mars 1934, p. 314-357;
- *Die alte Rumänische Buchdruckerkunst*. În: **AAA, Memoriile Secțiunii Istorice**, tom V, nr. 3, 1940, p. 4-12 și 6 planșe.
- *Alte Bibliotheken der Siebenbürger sachsen und ihre wiegendrucke*. În: **GJ**, 1941, p. 196-207.
- *Un bibliophile moldave au debut du dix-neuvieme siècle, le grand ecuyer Ioan Balș*. **AAA, Bulletin de la section historique**, tom XXVIII, Academia Română, Monitorul oficial, București, 1947, p. 107-130.

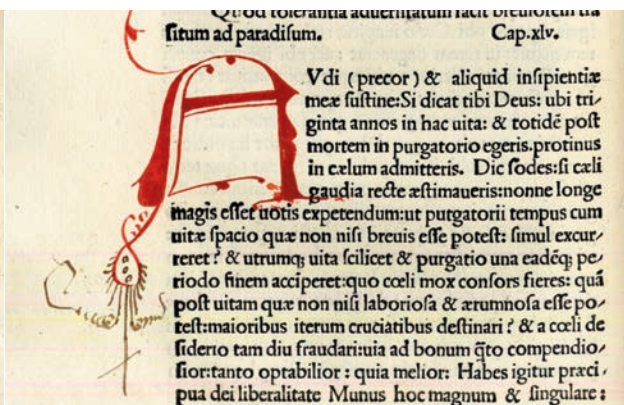
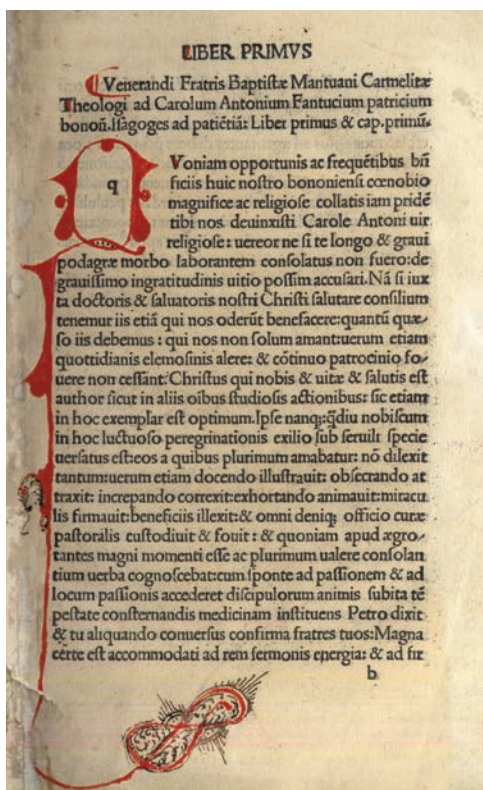
Istorie

- *Ceva despre postelnicul Iani Caragea*. În: **RI**, VI, nr. 3-6, apr.-iunie 1920, p. 61-62.
- *Ceva despre crucea lui Șerban-Vodă Cantacuzino*. În: **RI**, IX, nr. 10-12, oct.-dec. 1923, p. 182-183.
- *Despre biserica luterană din București*. În: **RI**, IX, nr. 7-9, iulie-sept. 1923, p. 121-123.
- *Mormântul lui Mavrogheni-Vodă la Brusa*. În: **RI**, X, nr. 4-6, apr.-iunie 1923, p. 91-92.
- *O nuntă fanariotă*. În: **RI**, X, nr. 4-6, apr.-iunie 1923, p. 85-87.
- *Însemnările unui boier*. În: **RI**, IX, nr. 1-3, ian.-martie 1923, p. 33-34⁸⁰.
- *Nouveaux détails sur le Spătar Nicolas Miclescu*. În: **RHSEE**, I, nr. 1-3, 1924, p. 418.
- *Une description de la campagne contre les Turcs en 1595*. În: **RHSEE**, I, nr. 1-3, 1924, p. 354-356.
- *Ceva despre Turnul Roșu*. În: **AO**, an III, nr. 12, martie-aprilie 1924, p. 99-110.
- *Nouveaux détails sur le Spătar Nicolas Miclescu*. În: **RHSEE**, I, nr. 1-3, jan.-mars 1924, p. 418.
- *Une description de la campagne contre les Turcs en 1595*. În: **RHSEE**, I, nr. 1-3, jan.-mars 1924, p. 354-356.
- *Notiță despre Oștirea română în veacul al XVII-lea*. În: **AO**, IV, nr. 17, ian.-febr 1925, p. 212-214.
- *Cronică*. În: **RI**, an XI, nr. 10-12, oct.-dec. 1925, p. 329-330⁸¹.

79 Volum este prezentat în **RHSEE**, an XI, nr. 1-3, jan.-mars 1934, p. 383. La acest articol se face trimitere și la începutul copiei pe care C. Karadja a donat-o Bibliotecii Academiei Române: Pius II. *In Europam*, primele 15 file. Karadja notează pe primele pagini ale copiei fotostatice CR I 197 933: "Reprodusă apoi în cronică lui Schedel (*Nürenbergerchronica*) și în alte ediții. Mai toate aceste ediții se făsesc în original în biblioteca subsemnatului, putând fi consultate de cei interesați".

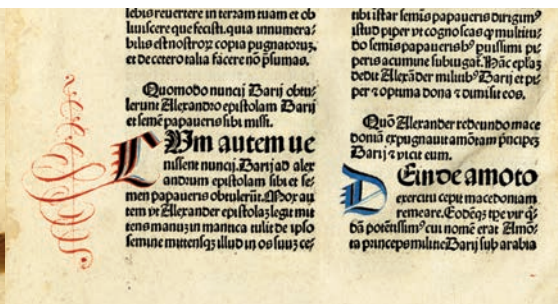
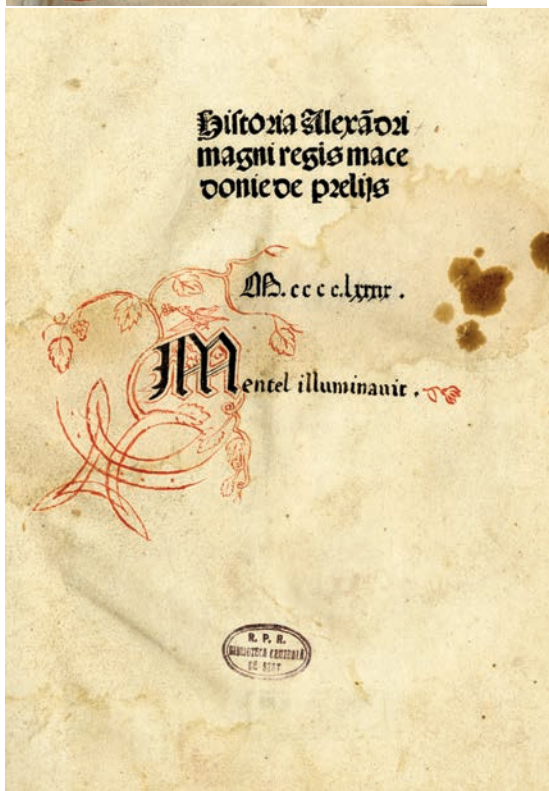
80 Însemnările Vornicului Alexandru Forăscu (1804-1874), pe o carte de rugăciuni *Culegere a multor rugăciuni pentru folosul fieștecăruia creștin de lege grecească acum întâia oară tipărită*. Buda: Crăiasca Tipografie a Universității din Pesta, 1817, 120 p.

81 Autorul consemnează un izvor contemporan deosebit de rar, despre operațiunile militare din 1716, *Hungarisch und Venezianisches Kriegstheaturm, 1716-1718*. Editează totodată un pasaj din ziarul german *Unterschiedliche Nachrichten aus Ungarn, Wallachey, Moldau...*, din 18 oct. 1716. Documentele aparțin bibliotecii C.I. Karadja.

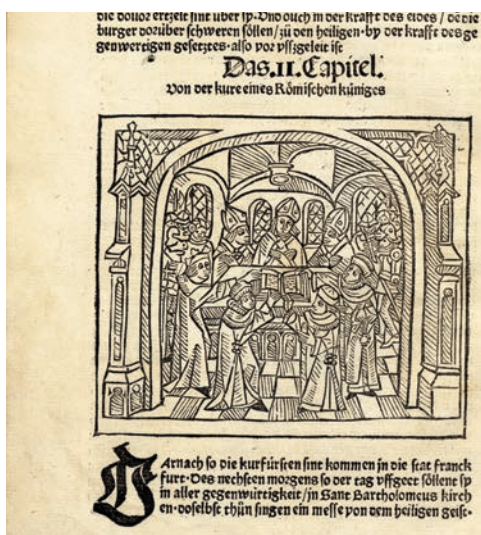
Spagnoli, Battista (1447-1516). *Baptistae Mantuani. De patientia. [cum additionibus Heliae Capreoli et Johanni Taberii].* Brixiae [Brescia]: Bernardinus Misinta, III. Cal. Junias. Anno Theogoniae MCCCXC VII [30 Mai 1497]. [116] f.; 4° (22 cm).

Unic exemplar al acestei ediții în colecțiile din România. Însemnări manuscrise cu caracter bibliografic și nota: "Cartea este importantă din cauza unui pasajiu la f. m3 alcătuind una din cele mai vechi mențiuni ale descoperirii Americii (Constantin Karadja, forțat). I-a aparținut lui Constantin Karadja (Kar. 1458 și ex-libris ștampilă șters). Exemplar achiziționat din anticariat (1956). (Inc. I 26)

Historia Alexandri Magni regis Macedoniae de prelijs. composuit Leo Archipresbyter. Argentinae [Strasbourg]: [typographus operis Jordani de Quedlinburg (= Georg Husner). MCCCCLXXXIX in die sancte Gertrudis Virginis [17 Mart. 1489]. [38] f. 2° (24 cm).

Unic exemplar al acestei ediții în colecțiile din România. Exemplar rubricat. Între f. [2] și [26] inițiale pictate, executate artistic (roșu, verde, albastru în două nuanțe, gri, negru), între f. [26]v și [37]v inițiale pictate executate de o altă mână, trăsături neglijente, stângace (tuș negru, cerneală neagră decolorată). Ex-libris etichetă: "Sum Caroli Whibley"; eticheta unui anticariat din Iași; i-a aparținut lui Constantin Karadja (Kar. 1438). Exemplar achiziționat din anticariat (1957). (Inc. I 31).

Carolus IV, imperator (1316-1378). Die güldin bulle und küniglich Reformation. [28] f.: il. xilograf. ; 2° (29 cm). Carolus Römischer Kaiser. Strassburg: Johann Prüss: MCCCCLXXXV [1485].

Unicul exemplar al acestei ediții în colecțiile din România. I-a aparținut lui Constantin Karadja (Kar. 1428 și ex-libris ștampilă șters). Exemplar achiziționat din anticariat (1957).

den jeperum -den doppel vno das schwert -Man soll ouch tragen vor
dem Erzbischoffe von Trier on mizeel so er vor geet in siner ozonung
zu erse die kronen von Ache-Darnach die kron von meylon-von celiche
andern fürst die ö keiser od künig do zu schicker D; erage sol allein ge
schehen dem der mit keiserlichen oer künigliche in sejn ist gerietet
Die künigin sol mit ir wae cleider-jogen zu ö sieskat-vö irö grosse bez
beseiger-mit ir junkfrau ö erwe fert ein zimlich wpe nach ö künig
von Beheim-oer oem künig oer keiser aller nehe nachfolger

W xxvii.capitel Wie die kurfürsten zu keiser
lichem hofe kommen
Ir setzen wam ö keiser oer künig vff ein hof halt- ö; die
kurfürste diene sol oise nachschreib öronig; gebalt wez

Fröissart, Jean. Chroniques. Ed. a 2-a. [288] f.; 2° (32 cm). Paris: Antoine Vérard, [post 1500?].

Unicul exemplar ale acestei ediții în colecțiile din România. Exemplar incomplet, numai vol.2, cu lipsuri, completate de Constantin Karadja cu fotocopii după exemplarele complete ale Bibliotecii Regale din Copenhaga (însemnare manuscrisă Constantin Karadja, forzat): f. [1], IX, CC-CCII, CCIX, CCLIIII-CCLVI, CCLXXVII, CCLXIX-CCLXXIX; uzură, pete de umezeală, lipsesc porțiuni din text (la f. CCVIII și CCLXVI, col. b). Însemnări manuscrise cu caracter bibliografic (Constantin Karadja, forzat). Exemplar achiziționat din anticariat (1962, fondul Constantin Karadja). (Inc. I 41).

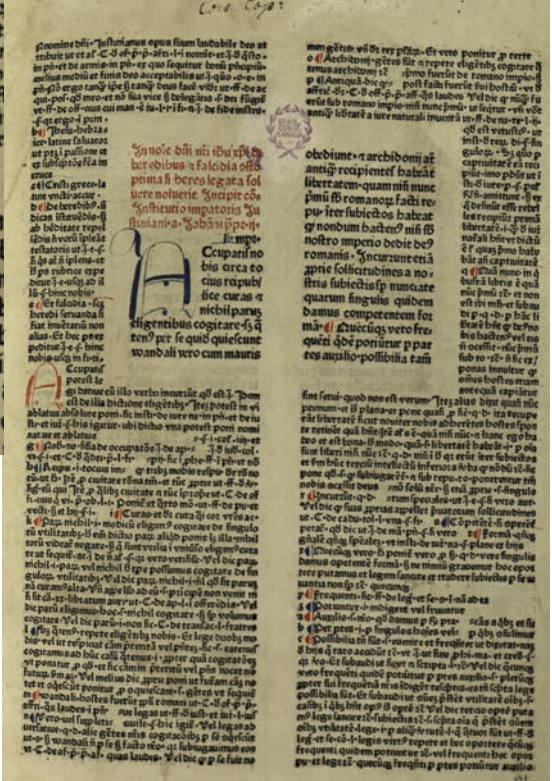
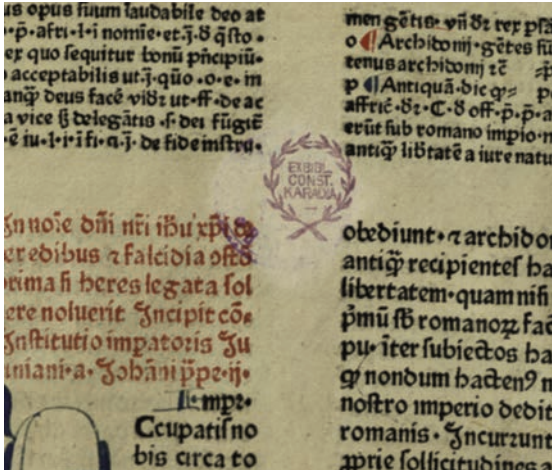
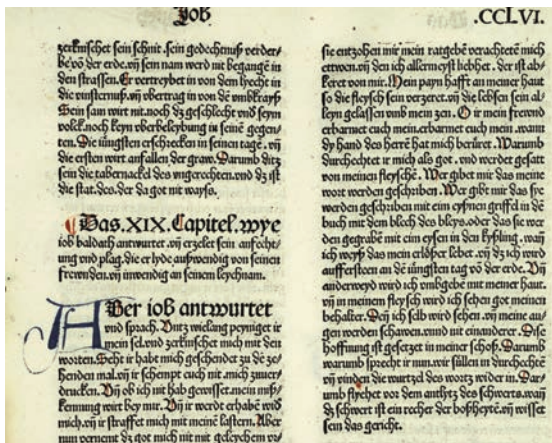

Biblia. Nürnberg: Anton Koberger, Montag nach Invocavit [17 Febr.] 1483. 586 f.: il. xilograf.; 2° (37 cm).

Patru exemplare ale acestei ediții în colecțiile din România. Legătura: pergament manuscris cu note muzicale, limba latină, cerneală neagră, roșie și albastră. Exemplar incomplet. Exemplar rubricat (roșu și albastru). I-a aparținut lui Constantin Karadja (Kar. 1420, cu mențiunea: "Foarte incomplet"). Exemplar achiziționat din anticariat (1958). (Inc III 4)

Corpus iuris civilis. cum glossa ordinaria Acursii Florentini; [comment.] Jacobus Columbi. Basileae [Basel]: Michael Wensler, MCCCCLXXVIII III. Kale[n]dis dece[m]bris [29 Nov. 1478]. 3 partes; 2° (43 cm).
Unicul exemplar al acestei ediții în colecțiile din România. Exemplar complet, foarte bine conservat. Exemplar rubricat (roșu și albastru). Ex libris ștampilă: "Ex bibl. Const. Karadja". Exemplar achiziționat din anticariat (1962, fond Constantin Karadja). (Inc. III 9)

- **Despre Caragea-Vodă.** În: **RI**, X, nr. 4-6, apr.-iunie 1924, p. 182.
- **Un bacșiș princiar.** În: **RI**, X, nr. 4-6, apr.-iunie 1924, p. 183.
- **Despre Cronica lui Sebastian Münster.** În: **AO**, V, nr. 23, ian.-feb. 1926, p. 87-95.
- **Delegații din țara noastră la Conciliul din Constanța (în Baden) în anul 1415.** În: **AAA, Memoriile secțiunii istorice**, București, 1927, p. 59-91⁸².
- **Detalii asupra ambasadurilor turcești la Stockholm din 1729 și 1732.** În: **RI**, an XIII, nr. 7-9, iulie-sept 1927, p. 272-278⁸³.
- **O mărturie din anul 1493 a tendințelor imperialismului maghiar în regiuni nelocuite de Unguri.** În: **RI**, XV, nr. 1-3, ian.-martie. 1929, p. 5-6⁸⁴.
- **Extraits des dépêches de la Suède à Constantinople (1751-1755).** În: **RHSEE**, VII, nr. 1-3, ian.-martie 1930, p. 199-202.
- **Extraits des dépêches de la Suède à Constantinople (1811-1813).** În: **RHSEE**, VII, nr. 1-3, ian.-martie 1930, p. 207-230.
- **Cronică. Calcularea datelor Hegirei.** În: **RI**, XVII, nr. 1-3, ian.-martie 1931, p. 144-147.
- **Despre edițiile din 1488 ale Croniceii lui Johannes de Thurocz. Ședința de la 23 februarie 1934.** În: **AAA. Secțiunea Istorie**, seria III, tom XVI, București, 1935, p. 35-43 și 8 planșe.
- **Un Saxon despre miseria Moșilor, pe la începutul veacului trecut.** În: **RI**, XXI, nr. 1-3, ian.-martie 1935, p. 64-66.
- **Poema lui Michel Beheim despre Cruciadele împotriva turcilor din anii 1443 și 1444 publicată după manuscrisele Pal. Germ 334 și 312 din Biblioteca Universității de la Heidelberg.** În: **BCMI**, vol. XV, Vălenii de Munte, 1936, 58 pag.
- **Ziare contemporane despre Bătălia de la Gurăslău.** În: **AAA. Memoriile Secțiunii Istoric**, seria III, tom XXI, București, 1938, p. 177-193 și XII planșe
- **O nouă lucrare despre cronica lui Ioan de Thurocz.** În: **RI**, an XXIV, nr. 4-6, aprilie-iunie 1938, p. 128-130.
- **Cea mai veche mențiune a Daciei în tipar.** În: **AAA, Memoriile Secțiunii Istoric**, seria III, tom XXII, București, 1940, p. 601-606 și două planșe.
- **Cronica lui Jörg von Nürnberg.** În: **Omagiu Profesorului Ioan Lupaș**. București, 1941.
- **Portretul și stema lui Grigore Țamblac și misiunea sa la Conciliul din Constanța.** În: **AAA. Memoriile Secțiunii Istoric**, seria III, tom XXVI, București, 1944, p. 141-150 și 11 planșe.

Editare de surse și documente

- **Un dosar de porunci de la Ioan Sandu Sturza voevod.** În: **RA**, I, nr. 1, București, 1924, p. 1-16
- **Dosarul unei Moșii Domnești (Răcăciuni).** În: **RI**, an XII nr. 7-9, iulie-sept 1926, Vălenii de Munte, 1926, p. 1-32.

82 Prelegerea de la Academia Română, ședința din 8 oct. 1926, este anunțată în **AO**, an VI, nr. 29-30, ian. – apr. 1927, p. 170: „*Concilium buch zu Costencz* tipărit întâia oară de Anton Sorg la Augsburg în 1483, cu planșe și steme, cum și mult gravuri. Ediția în posesia d-lui Karadja este una facsimilată după ediția cea dintâi, reproducere de o perfectă asemănare cu originalul ca text și cu gravuri colorate de mână”. Articolul este ilustrat cu reproduceri de la f. 69, 69v, 70, 70v, 71, 71v, , 109: delegațiile noastre sunt identificate prin *Stema Munteniei* și la 109v (Planșa VII este identificată *Stema Moldavei*, dar de fapt textul de deasupra scutului se referă la *Walachie*). Pentru paradoxul apariției celor trei capete de negri pe stema Valahiei și justificarea iconografiei prin rezonanțele mitului *Preotului Ioan*, vezi: Cătălina Velculescu, V. Guruianu, *Povestea Țărilor Asiei. Cosmografie românească veche*, Vestala, București, 1997, p. 36-39.

83 Prezența solilor la Stockholm este ilustrată de autor și prin reproduceri după pânzele pictate de pictorul Curții suedeze Schröder, la fig. 1-3. Originalele se aflau la data scrierii articolului în posesia familiei Celsing la castelul Biby și la Castelul regal Gripsholm. Vezi: <http://www.gripsholmsslott.se>.

C. I. Karadja editează la p. 277 o adresă din colecția sa de documente, emisă din Demotica la 18 sept. 1714, semnată printre alții și de de Casten Feif, secretarul lui Carol al XII-lea. Are și pecetea lui Casten Feif cu ceară roșie. Documentul se află astăzi în fondul Karadja III-dosar 54 de la Arhivele Statului. Vezi : Georgeta Penelea Filitti, Lia Brad Chisacoff, *op. cit.*

84 Se referă la *Cosmografia* lui Hartmann Schedel (numită și *Cronica de la Nürnberg*).

- **Deux lettres de Dora D'Istria.** În: RHSEE, V, nr. 1-3, ian.-martie 1928, p. 35-38.
- **Deux lettres du drogman Alessandro Amira.** În: RHSEE, an V, nr. 1-3, ian.-martie 1928, p. 337-339.
- **Un document despre principate din timpul lui Constantin Brâncoveanu.** În: RI, an XV, nr. 1-3, ian.-martie 1929, p. 66-67.
- **Două documente externe.** În: RI, an XV, nr. 4-6, apr.-iunie 1929, p. 143-145⁸⁵.
- (coautor Marcela Karadja). **Documentele moșilor cantacuzinești din Bucovina.** În: BCMI, vol. X, 1931, p. 1-77.

Relatări de călătorie

a. Călători de diferite naționalități:

- **Un ofițer austriac despre Moldova pe la 1854.** În: RI, VI, nr. 3-6, apr.-iunie 1920, p. 115-119.
- **O călătorie pe apele române și prin Basarabia (în 1835).** În: BSRRG, XLI, București, 1922.
- **Un călător prin Muntenia, (John B. S. Morrill of Rokeby, 1794).** În: RI, VIII, nr. 10-12, oct.-dec. 1922, p. 180-184.
- **Un istoric turc despre noi (Evliia Efendi).** În: RI, an X, nr. 4-6, apr.-iunie 1923, p. 92-93.
- **Contele de Lagarde și călătoria sa.** În: RI, IX, nr. 1-3, ian.-martie 1923, p. 6-10.
- **Raffet ca scriitor despre noi.** În: RI, an IX, nr. 1-3, ian.-martie 1923, p. 10-12.
- **Încă o călătorie pe Dunăre (Laurence Oliphant, 1852).** În: BSRG, tom XLII, București, 1924, p. 4-7.
- **Scrisorile lui Kelemen Mikes (1738-1740). Pe Dunăre și prin Dobrogea (în anul 1865).** În: AA, IV, nr. 4, Constanța, 1924, p. 2-13.
- **Un călător pe Dunăre în anul 1786.** În: RI, X, nr. 1-3, ian.-martie 1924, p. 43-50.
- **Oltenia după Memoriile Generalului von Bauer (1778).** În: AO, an III, nr. 12, martie-aprilie 1924, p. 225-281, p. 302-331, p. 410-420, p. 504-512.
- **Un journal de route a travers la Béssarabie et la Dobrogea en 1710.** În: RHSEE, V, nr. 1-3, ian.-martie 1928, p. 364-365.
- **Le voyage de Michel Eneman de Bender a Constantinople en 1709.** În: RHSEE, V, nr. 1-3, ian.-martie 1928, p. 365-372.
- **Le voyage de Michael Eneman de Bender a Constantinople en 1709.** În: RHSEE, VI, nr. 10-12, 1929, p. 365-372.
- **Visita unor prinți persani la București în anul 1836.** În: RI, XVII, nr. 1-3, ian.-martie. 1931, p. 75-80.
- **Le journal de Paul Jamjouglou de Constantinople à Hotin en 1746 traduit et publié par Constantin I. Karadja.** În: RHSEE, VII, nr. 1-3, ian.-martie 1930, p. 17-34.
- **Călătoria contelui Von Hofmannsegg în regiunile noastre (1794).** În: AO, X, nr. 53, ian.-feb., 1931, p. 231-234.
- **Memoriile Generalului von Bauer (1778) traduse și publicate de Const. I. Karadja.** În: AO, X, nr. 53, ian.-feb., 1931, p. 302-311; 410-420; 504-512.
- **Un témoignage autrichien des souffrances des Roumains du Banat à la fin du XVIIes.** În: RHSEE, X, nr. 1-3, ian.-martie 1933, p. 2-6.

b. Călători suedezi:

- **Un călător despre noi: Jacob Jonas Bjoernstahl.** În: RI, VI, nr. 1-2, ian.-feb. 1920, p. 54-61.
- **Un ambasador suedez la curtea lui Constantin Șerban.** În: RI, VI, nr. 10-12, oct.-dec. 1920, p. 207-218.
- **Notele lui Râmb despre Muntenia (1657).** În: RI, XV, nr. 10-12, oct.-dec. 1929, p. 346-348.
- **Notele căpitanului suedez C. Warberg din Războiul nostru de la 1877.** În: GB, Cernăuți, 1934, p. 369-385.
- **Operele lui D. Cantemir în Biblioteca Academiei din Petrograd, după însemnările unui suedez din anul 1735.** În: RI, XV, 1929, nr. 1-3.
- **Några drag ur landets historia och utveckling.** În: Svensk Tidskrift, XIX, Stockholm, 1929, p. 1-11
- **Karol XII och Rumänien, av professor N. Iorga**⁸⁶. În: Svenska Dagbladet, 12 mai 1929 tradus de Consul General Constantin Karadja.

⁸⁵ Primul document este „un extras dintr-un raport al lui Wackerbart către regele August, datat din Banița în Moldova la 22 august 1698”, al cărui original se află în Arhivele Statului din Dresda. Al doilea document este „copia unui text francez luată la Helsingors de domnul N. Dianu la 4 iunie 1928”.

⁸⁶ O prezentare a apariției articolului în RI, an XV, nr. 4-6, aprilie-iunie 1929, p. 189.

Heraldică

- **Un steag, poate românesc, în Suedia.** În: **RI**, XV, nr. 4-6, apr.-iunie 1929, p. 145-148.
- **Steagurile cucerite de Mihai Viteazul în lupta de la Guruslău din 3 august 1601.** În: **AAA**, *Memoriile Secțiunii Istorice*, Seria III, tom XIV, 1933, p. 180-184.
- **Steagul românesc al lui Istrate Dabija Voevod, pierdut în anul 1664 și redobândit în anul 1937.** În: **AAA**, *Memoriile Secțiunii Istorice*, seria III, tom XIX, 1937, p. 75-87⁸⁷.
- **Tot despre steagul lui Istrate Dabija Voevod, pierdut în anul 1664, redobândit în anul răscumpărat în anul 1937.** **RI**, XXIV, nr. 4-6, Vălenii de Munte, 1938, p. 3-6.

Studii genealogice

- Une branche des Paléologue en Angleterre”, *Bulletin de l’Institut pour l’étude de l’Europe sud-orientale*, IV, nr. 1-6, jan.-juin 1917, Iași, p. 113-115.
- Sur l’origine des Karadja”, *RHSEE*, XV, nr. 1-3, jan.-mars 1938, p. 222-226.
- **Karadja, nume peceneg în toponimia românească.** În: **RI**, București, 1943, p. 3-8.
- L’oration funebre de Jean Caradja”, *RHSEE*, XXI, Bucarest, 1944, p. 235-240.
- **Note despre câțiva boieri ai lui Vasile Lupu (din familia Caradja).** În: **RI**, XXXI, nr. 1-2, ian.-dec. 1945, p. 125-129.

Imaginea ca document istoric

- O gravură necunoscută”, *RI*, VII, nr. 10-12, oct.-dec. 1922, p. 188-190.
- Câteva costume românești din vechime”, *AO*, III, nr. 11, ian – feb 1924, p. 3-7.
- Două costume românești”, *AO*, IV, nr. 17, ian.-febr 1925, p. 14-17.
- Câteva tipuri din țara noastră”, *AO*, IV, nr. 17, ian.-febr 1925, p. 294-295.
- Tipuri românești inedite, desenate de Valerio”, *AO*, IV, nr. 17, ian.-febr 1925, p. 378-379.
- Două vederi din Ada-Caleh”, *AO*, V, nr. 23, ian.-febr 1926, p. 28.
- Constantin I. Karadja, „Litografii din Muntenia 1854-1856”, *AO*, VII, nr. 35, ian. – feb. 1928, p. 89-91.
- Constantin I. Karadja, „Cea mai veche vedere din Craiova”, *AO*, VI, nr. 29-30, ian. – apr. 1927, p. 353.
- **Câteva vederi de pe Dunărea noastră.** În: **AO**, VI, nr. 29-30, ian.-apr. 1927, p. 152-155.
- **Despre iconografia Domnilor români din veacul al XVII-lea.** În: **RI**, an XXVI, nr. 1-3, ian.-martie, 1940, p. 59-63.

Studii economice și de diplomație

- *Quelques considerations sur le service consulaire roumain*, București, 1923.
- *Contribuțiuni la deslegarea problemelor valutare și economice cu o prefață de dl. Oscar Kiriacescu*, fost ministru și director la Banca Națională a României, Tipografia Monastirei Neamțu, 1925.
- *Organizarea comerțului exterior*, Tipografia și legătoria Sfintei Monastiri Neamțu, Neamț, 1925.
- *O piață de desfacere pentru fructele noastre*, Tipografia și legătoria Sfintei Monastiri Neamțu, 1925.
- *Informațiunile comerciale*, Institutul economic românesc, Cartea Românească s. a., București, 1926.
- *Învățămintele problemei valutare norvegiene*, Institutul economic românesc, Tipografia Sfintei Monastiri Neamțu, 1926.
- **Unele caracteristici ale comerțului mondial de după război și învățăminte practice pentru noi.** Prelegere ținută la Universitatea Populară din Vălenii de Munte în ziua de 26 iulie 1926”, *Analele economice și statistice*, nr. 7-8, București, 1926, p. 3-20.
- **Raportul Profesorului Kemmerer asupra valutei poloneze: rezumat.** În: **Analele Băncilor**, București, 1927.

Lista abrevierilor

AAA – Analele Academiei Române

AD – Analele Dobrogei

AO – Arhivele Olteniei

BCMI – Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice

BSRG – Buletinul Societății Regionale de Geografie

BSRRG – Buletinul Societății Regale Române de Geografie

GB – Glasul Bucovinei

GJ – Gutenberg Jahrbuch

RA – Revista Arhivelor

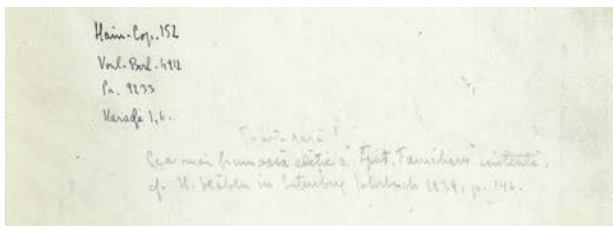
RHSEE – Revue Historique du Sud-Est Européen

RI – Revista Istorică

87 Cu 6 planșe, reprezentând Bătălia de la Leventz, după *Neue Ungarische und Siebenbürgische Chronik*, Frankfurt A. M., 1664, *Ortelius Redivivus et Continuatus*, Frankfurt A. M. 1665 și *Theatrum Europaeum* IX, 1699.

Pius II papă (1405-1464). *Epistolae familiares* / Enee Silvii. Louvain: Johann von Paderborn, MCCCCLXXXIII [1483]. [304] f.; 2° (30 cm).

Unic exemplar al acestei ediții în colecțiile din România. În colofon, numele tipografului: Johannes de Westfalia. Legătura: carton, colțuri și cotor piele. Exemplar incomplet. Adnotări manuscrise ale textului, limba latină, cerneală neagră; însemnări manuscrise cu caracter bibliografic și nota: "*Foarte rară! Cea mai frumoasă ediție a Epist. Familiares existentă*" (Constantin Karadja, forțat). Exemplar nerubricat. Achiziționat din anticariat (1957). (Inc. II 47)

Gaguinus, Robertus (1434?-1501). *Compendium de origine et gestis Francorum...* / Roberti Gaguini. Paris: Thielman Kerver pro Durand Gerlier et Jean Petit, M. quinge[n]tesimo. Adidus ianu[a]rias [13 Jan. 1500]. [180] f.: 2 il. xilograf.; 2° (29 cm).

Unic exemplar al acestei ediții în România. Ed. a 4-a revăzută și îmbogățită de autor, singura cu mențiunea: "*Compendium Roberti Gaguini super Francorum gestis: ab ipso recognitum et auctum*". În colofon: "*...Impressit diligens ac peritus chalcographus Thielmannus Kerver in inclyto parrisorum gymnasio impensis optimorum bibliopolarum Durandi Gerlieri et Ioannis Parvi...*". Legătura: pergament, ornamente prin presare la rece, urmele a două încuietori metalice. Exemplar incomplet, text mutilat (decuparea inițialei cu anluminură). Însemnări manuscrise bibliografice ale posesorilor anteriori: I.L. Buenemann, E.A. Heiliger și C. Karadja (forțat). Exemplar rubricat (roșu și albastru). Ex-libris manuscris: "*E.A. Heiliger*"; i-a aparținut lui C. Karadja (Kar. 1464). Exemplar achiziționat din anticariat (1957). (Inc. II 24).

